

Afstudeerscriptie

Invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden

Ruben Fennema
7 juni 2021

Thorbecke
Academie

Invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden

Een beschrijvend en verklarend onderzoek naar de invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden.

Auteur: Ruben Fennema

Studentennummer: 3528498

Mailadres opleiding: ruben.fennema@student.nhlstenden.com

Opleiding: Bestuurskunde/Overheidsmanagement

Schoolinstelling: NHL-Stenden Leeuwarden

Stageorganisatie: Periklesinstituut

Begeleiders stageorganisatie: John Bijl en Natalie Bosch

Begeleider schoolinstelling: Bart-Jan Heine

Tweede lezer: Petra Esser

Stageperiode: 01-2-2021 tot 11-6-2021

Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van mijn afstuderen aan de opleiding Bestuurskunde aan NHL-Stenden Hogeschool te Leeuwarden. In opdracht van het Periklesinstituut te Rotterdam heb ik in de periode februari-juni 2021 dit onderzoek uitgevoerd en daaruit is dit onderzoeksrapport voortgekomen.

Het onderzoek was complex en daarmee was het vooral in het begin zoeken welke richting ik en de opdrachtgevers met dit onderzoek heen wilden. Samen met mijn stagebegeleiders John Bijl en Natalie Bosch en later ook met de begeleider vanuit de opleiding, Bart-Jan Heine, zijn we tot een duidelijke afbakening en focus gekomen waarop dit onderzoek voort kon borduren.

Ik wil dan ook als eerste mijn begeleiders van de stageorganisatie, John Bijl en Natalie Bosch, bedanken voor de begeleiding en feedback die zij mij gaven. Het samen nadenken over welke richting met dit onderzoek op te gaan, de aanpak en later ook hoe de resultaten te interpreteren, heeft mij zeer geholpen om verder te kunnen en deze scriptie zo goed mogelijk te schrijven. Zowel de kennis qua inhoud als onderzoeksvaardigheden die John en Natalie bezitten, hebben mij zeer geholpen tijdens het uitvoeren van dit onderzoek. Daarnaast heb ik de samenwerking van de afgelopen maanden als zeer prettig ervaren en daarvoor wil ik hen bedanken!

Daarnaast wil ik mijn begeleider vanuit de opleiding, Bart-Jan Heine, bedanken voor de feedback op het Plan van Aanpak, maar ook op tussentijdse resultaten. Daarnaast heb ik het meedenken over het onderzoek als zeer prettig ervaren.

Tot slot wil ik alle respondenten van dit onderzoek enorm bedanken. De griffiers van de gemeenten wil ik bedanken voor het invullen van de eerste enquête en voor het doorsturen van de tweede enquête aan de gebruikers van de vergadermodellen. Dit vormt gelijk de tweede groep die ik wil bedanken voor het invullen van de tweede enquête. Dit betreffen de raadsleden, burgerleden, wethouders en een paar burgemeesters. Jullie vormen samen met de griffiers de basis van dit onderzoek en met jullie inzichten, kennis en opinie over verschillende onderwerpen, heeft dit onderzoek inzichten opgeleverd waarmee hopelijk in de toekomst nog dingen gedaan kunnen worden.

De complexiteit van het onderzoek maakte naast dat het soms lastig was, het ook enorm leuk en een uitdaging voor mijzelf. Voor dit onderzoek is een pad bewandeld aan de hand van verschillende stappen om uiteindelijk tot een resultaat te komen, wat in dit rapport gepresenteerd zal worden.

Ik wens u veel leesplezier.

Ruben Fennema
7 juni 2021

Samenvatting

Het vergadermodel en de vergadercultuur zijn twee begrippen die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden en in zekere zin van invloed op elkaar zijn. In de literatuur is niet veel bekend over de wisselwerking tussen model en cultuur en de invloed die beide begrippen op elkaar uitoefenen. Laat staan wat deze invloed betekent voor de kwaliteit van politieke, democratische besluitvorming. In dit onderzoek staat de invloed die het vergadermodel op de vergadercultuur heeft centraal.

Het doel van dit onderzoek is een beeld te schetsen van de invloed die het vergadermodel (de structuur) heeft op de vergadercultuur van gemeenteraden en of er verschillen te zien zijn tussen vergadermodellen en de invloed daarvan op de vergadercultuur. De onderzoeksvraag die centraal staat met dit onderzoek is: Welke invloed heeft het vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden?

Voor dit onderzoek zijn twee enquêtes uitgezet onder twee verschillende doelgroepen. Eerst is met een enquête onder griffiers een beeld geschetst van welke vergadermodellen er in de praktijk door gemeenten en provincies gehanteerd worden. Duidelijk werd dat naast overeenkomsten er verschillen tussen en binnen modellen zijn.

Er zijn daarom drie typeringen aangebracht om een duidelijk onderscheid te maken van de verschillen tussen vergadermodellen. Deze typeringen worden hieronder weergegeven.

- Procesmatige scheiding
- Functionele scheiding
- (Speciale) werk- of vergadervorm

Met de tweede enquête onder gebruikers van vergadermodellen werd duidelijk dat veel respondenten van dezelfde gemeente verschillend kijken naar de structuur van hun vergadermodel en er daarom verschillende keuzes zijn gemaakt uit de typeringen. De drie typeringen die het vaakst gezien werden door de respondenten zijn 'procesmatige scheiding', 'functionele scheiding' en de combinatie van 'procesmatige- en functionele scheiding'.

Per typering van vergadermodellen is gekeken welke invloed het vergadermodel heeft op verschillende cultuuraspecten. Op een schaal van 1 tot 10 (waarvan 1=zeer negatieve invloed en 10=zeer positieve invloed) is gekeken in hoeverre de invloed positief/negatief is. De gemiddeldes van antwoorden lagen tussen de 5,2 en 7,3, waar tussen de verschillende typeringen geen grote verschillen te zien waren. Dit laat zien dat de mate van positieve/negatieve invloed in het midden ligt en de positieve kant op neigt. Bij sommige cultuuraspecten waren wel kleine verschillen te zien tussen de invloed die het model op de cultuur heeft.

Het aantonen van de mate van invloed van het model op de vergadercultuur wordt bemoeilijkt door het feit dat gebruikers van het vergadermodel verschillend kijken naar de structuur van het eigen vergadermodel.

Als belangrijkste aanbeveling wordt daarom meegegeven om als raad met elkaar in gesprek te gaan over de structuur van het eigen vergadermodel. Het is belangrijk om gezamenlijk als raad de structuur van het model te begrijpen en te weten wat er mogelijk is met het model. Wanneer alle ogen dezelfde kant op kijken, kan er optimaal gebruik worden gemaakt van het vergadermodel en dit kan mogelijk leiden tot een betere vergadercultuur.

Een andere aanbeveling die met dit onderzoek meegegeven wordt is bij het van plan zijn om het bestaande model aan te passen of bij het zoeken naar een nieuw model, de scheidingen/typeringen die met dit onderzoek aangebracht zijn, erbij te pakken.

Vervolgonderzoek in de toekomst zou zich kunnen richten op de invloed die de vergadercultuur op het vergadermodel heeft.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	5
Inhoudsopgave	7
Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Opdracht en opdrachtgever	9
1.3 Contextanalyse	9
1.4 Probleemstelling	10
1.5 Doelstelling	11
1.6 Hoofd- en deelvragen	11
1.7 Leeswijzer	11
Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader	13
2.1 Vergadermodel / vergaderstructuur	13
2.2 Vergadercultuur	16
2.3 Effectief vergaderen en effectieve besluitvorming	18
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethode	21
Hoofdstuk 4 Resultaten	23
4.1. Welke vergadermodellen worden er door gemeenteraden en Provinciale Staten in de praktijk gebruikt en welke visies hebben griffiers over hun eigen vergadermodel?	23
Soorten vergadermodellen	23
BOB-model	23
Raadscommissiemodel	24
BOB/Commissie (mengvorm)	25
Andere vergadermodellen(vormen)	27
De tabel hiernaast laat zien dat de grootste groep griffiers een griffier van een gemeente met 21-29 zetels is, gevolgd door griffiers van gemeenten met 15-19 zetels.	28
Visie van de griffiers over hun eigen vergadermodel	29
4.2 Welk onderscheid en daarmee typering kunnen gemaakt worden van de vergadermodellen?	32
Vergadermodellen op basis van de typering	34
4.3 Hoe beoordelen de gebruikers van vergadermodellen de structuur van hun eigen vergadermodel en hoe definiëren ze hun vergadercultuur?	36
Procesmatige scheiding	37
Functionele scheiding	38
Procesmatige- en functionele scheiding	39
Werk- of vergadervorm	40
Procesmatige scheiding en werk- of vergadervorm	40

Functionele scheiding en werk- of vergadervorm	42
4.4 In hoeverre hebben verschillende typeringen van vergadermodellen invloed op de vergadercultuur?	44
4.5 Welke verschillen en overeenkomsten zijn er tussen de typeringen te zien?	54
Beoordeling structuur vergadermodel door gebruikers	55
Vergadercultuur	55
Inrichting vergadermodel en samenstelling vergaderingen	57
Hoofdstuk 5 Conclusies, discussie en aanbevelingen	61
5.1 Conclusies	61
5.2 Discussie	62
5.3 Aanbevelingen	64
Literatuurlijst	67
Figuren- en tabellenlijst	68
Figuren	68
Tabellen	68
Bijlagen	69
Bijlage 1: Enquête inventarisatie vergadermodellen door griffiers	69
Bijlage 2: Enquête invloed vergadermodel op vergadercultuur	70
Bijlage 3: Overzicht gemeenten enquête 1 inventarisatie vergadermodellen door griffiers	79
Bijlage 4: Overzicht gemeenten enquête 2 - invloed vergadermodel op vergadercultuur, gebruikers vergadermodel	81

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De aanleiding om dit onderzoek te gaan starten is het evaluatierapport van de werkwijze en vergaderstructuur van de gemeenteraad Noardeast-Fryslân. De gemeenteraad had destijds een jaar met de nieuwe werkwijze gewerkt en dus was het tijd om deze werkwijze te evalueren. Er werd middels een enquête onder raadsleden, collegeleden, ambtenaren, burgers en de griffie gekeken in welke mate de werkwijze heeft voldaan. Met dit evaluatierapport kon de gemeenteraad weer verder om de werkwijze zo optimaal mogelijk te laten werken.

Met dit onderzoek wordt de onderzoeksopzet van het vorige onderzoek breder getrokken. In dit onderzoek komt naast het vergadermodel ook de vergadercultuur van gemeenteraden aan bod en de manier waarop de vergaderstructuur invloed heeft op de vergadercultuur.

1.2 Opdracht en opdrachtgever

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het Periklesinstituut. Ook zal dit onderzoek dienen als afstudeerscriptie voor de opleiding Bestuurskunde/Overheidsmanagement aan NHL Stenden Hogeschool te Leeuwarden.

Dit is een beschrijvend en verklarend onderzoek naar de mate van invloed die het vergadermodel heeft op de vergadercultuur van gemeenteraden.

1.3 Contextanalyse

Gemeenteraden maken gebruik van een vergadermodel om tot besluitvorming te komen. Elke gemeente is vrij om te bepalen welk vergadermodel hij hanteert. Daardoor bestaan er verschillende vergadermodellen die gemeenteraden in Nederland gebruiken. Een bekend voorbeeld van een veelgebruikt vergadermodel is het zogeheten BOB-model. Het BOB-model is ontwikkeld door Robert Bales en Fred Strodtbeck en splitst de besluitvorming in de volgende drie fasen: Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming (Haagse Beek). Een ander bekend vergadermodel is het raadscommissiemodel (De Koster, 2020). Maar ook binnen deze modellen zijn verschillen te vinden, omdat de ene gemeenteraad een bepaald model weer anders inricht dan een andere raad.

Elke raad heeft een eigen vergadercultuur. Factoren die daar invloed op hebben zijn bijvoorbeeld de hoeveelheid fracties, het aantal zetels, de samenstelling van de raadsleden en het voorzitterschap. In een gemeenteraad met heel veel verschillende fracties zal de besluitvorming anders verlopen dan een gemeenteraad met een klein aantal fracties.

Tot slot zullen de vergadervaardigheden van raadsleden invloed hebben op de besluitvorming door de raad als geheel. De raad is de primaire gebruiker van het vergadermodel en het is van belang voor de kwaliteit van besluitvorming dat de raad als geheel optimaal gebruik maakt van de vergadervaardigheden die raadsleden (behoren) te bezitten.

Tussen het vergadermodel en de vergadercultuur bestaat een wisselwerking. Een vergadermodel en de vergaderstructuur die een gemeenteraad hanteert, heeft invloed op de vergadercultuur die een

gemeenteraad heeft. Door de manier waarop het vergadermodel is ingericht en hoe er gebruik van wordt gemaakt, ontstaat een bepaalde vergadercultuur. Andersom gebeurt hetzelfde. Een vergadercultuur heeft zo haar invloed op het inrichten van het vergadermodel en de uiteindelijke werking ervan. Daardoor bestaat het feit dat elke gemeenteraad weer op een andere manier tot besluitvorming komt. Met dit onderzoek zal gekeken worden naar de invloed die het vergadermodel heeft op de vergadercultuur van gemeenteraden.

1.4 Probleemstelling

Het vergadermodel en de vergadercultuur hebben invloed op elkaar en bepalen daarmee de kwaliteit van politieke, democratische besluitvorming. Echter is er niet veel bekend over de mate van invloed die het vergadermodel op de vergadercultuur van een gemeenteraad heeft.

Er zijn verschillende soorten vergadermodellen die de in totaal 352 gemeenteraden hanteren. Het raadscommissiemodel of het BOB-model kunnen zelf ook weer verschillende varianten hebben. Daarmee wordt een bepaalde naam aan een model gegeven, maar zijn die verschillen of raakvlakken tussen vergadermodellen op voorhand onduidelijk. Elk vergadermodel is daarmee anders en daarom kan ook wel gesproken worden van 352 verschillende vergadermodellen. Er ontbreekt een bepaalde typering van het onderscheid tussen vergadermodellen. Met dit onderzoek wordt wel geprobeerd dat aan te brengen.

Er is allereerst niet een breed beeld bekend over hoe griffiers tegen hun eigen vergadermodel aankijken en wat er goed gaat en beter kan als het aankomt op het tot effectieve besluitvorming komen middels het gebruik van een bepaald vergadermodel. Juist doordat er in de praktijk verschillende vergadermodellen gehanteerd worden, is het interessant om achter de invloed van verschillende vergadermodellen op de vergadercultuur te komen en ook verschillen te ontdekken tussen de invloed van vergadermodellen op bepaalde aspecten van een vergadercultuur.

Elke gemeenteraad heeft naast een vergadermodel ook een vergadercultuur. Een tweede belemmering is dat er weinig literatuur beschikbaar is over vergaderculturen van gemeenteraden, als over vergadermodellen van gemeenteraden. Met dit onderzoek zal ook onderzocht worden waar aan gedacht wordt door raadsleden, en andere gebruikers van vergadermodellen, bij het begrip vergadercultuur.

Ten derde blijft de democratie zich continu ontwikkelen. Ook in de gemeente, door middel van verkiezingen. Dat maakt het actueel en relevant om er onderzoek naar te blijven doen. Er zijn, als er naar de besluitvorming van gemeenteraden wordt gekeken, altijd (kleine) verbeteringen te zien (Periklesinstituut, 2021). Het onderzoek is daarnaast relevant, omdat er naar dit specifieke onderwerp nog geen ander onderzoek is gedaan.

De probleemstelling van dit onderzoek samengevat is dat het onduidelijk is welke invloed het vergadermodel op de vergadercultuur van een gemeenteraad heeft en of er verschillen tussen de invloed van vergadermodellen op verschillende aspecten van een vergadercultuur te zien zijn.

1.5 Doelstelling

Dit onderzoek heeft zowel een intern als extern doel. Met het interne doel wordt bepaald welke nieuwe kennis er met dit onderzoek kan worden opgehaald. Het externe doel gaat over wat de opdrachtgever met deze kennis wil doen en ermee wil bereiken.

Het interne doel van dit onderzoek is een beeld krijgen van hoe de invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden eruitziet en of er verschillen te zien zijn tussen de invloed van verschillende vergadermodellen op bepaalde vergadercultuuraspecten.

Het externe doel van dit onderzoek is dat het Periklesinstituut dit onderzoek kan gebruiken voor andere doeleinden, zoals trainingen en programmabijeenkomsten. Dit met als doel raadsleden effectiever gebruik te laten maken van de vergadermodellen, om daarmee de kwaliteit van de politieke besluitvorming te verbeteren. Daarnaast kunnen de bevindingen van dit onderzoek gemeenten eventueel helpen bij het ontwerpen van nieuwe vergadermodellen of het aanpassen van huidige vergadermodellen.

1.6 Hoofd- en deelvragen

De hoofdvraag luidt: Welke invloed heeft het vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden?

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld.

Deelvraag 1	<i>Welke vergadermodellen worden er door gemeenteraden en Provinciale Staten in de praktijk gebruikt en welke visies hebben griffiers over hun eigen vergadermodel?</i>
Deelvraag 2	<i>Welk onderscheid en daarmee typering kunnen gemaakt worden van de vergadermodellen?</i>
Deelvraag 3	<i>Hoe beoordelen de gebruikers van vergadermodellen de structuur van hun eigen vergadermodel en hoe definiëren ze hun vergadercultuur?</i>
Deelvraag 4	<i>In hoeverre hebben de verschillende typering van vergadermodellen invloed op de vergadercultuur?</i>
Deelvraag 5	<i>Welke verschillen en overeenkomsten zijn er tussen de typering te zien?</i>

1.7 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 biedt een overzicht van de gebruikte literatuur en onderwerpen die tijdens dit onderzoek naar voren komen. In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksmethode beschreven aan de hand van een stappenplan. De resultaten van dit onderzoek worden uitgewerkt in hoofdstuk 4. Tot slot worden in hoofdstuk 5 de conclusies, discussies en aanbevelingen gepresenteerd.

Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader

Met het theoretische kader wordt dieper ingegaan op een aantal aspecten/variabelen die centraal staan in het onderzoek. Er wordt dieper op vergadermodellen en daarmee op vergaderstructuren ingegaan, maar ook komt de vergadercultuur van een gemeenteraad aan bod. Tot slot wordt effectief vergaderen en effectieve besluitvorming door gemeenteraden behandeld.

2.1 Vergadermodel / vergaderstructuur

Om het aspect vergadermodel toe te lichten wordt in de literatuur onderscheid gemaakt tussen de begrippen structuur en cultuur. In bestuurlijke praktijken wordt dit onderscheid gebruikt en omschreven als het verschil tussen 'formeel' en 'informeel'. Structuren zijn dan de formele bepalingen en voorschriften (Vernieuwingsimpuls dualisme en lokale democratie, 2006).

2.1.1 Wettelijke regels

Vergaderingen van gemeenten moeten voldoen aan bepaalde eisen om rechtsgeldige besluiten te kunnen nemen (Van Vree en Schut, 2018). Deze staan opgesteld in de Gemeentewet, de Abbb's (Algemene beginselen van behoorlijk bestuur) en in het Reglement van Orde.

De Gemeentewet

In de Gemeentewet staan formeel alle taken en bevoegdheden die de raad heeft, beschreven. Niet alleen de gemeenteraad, maar ook het college van B&W komt hier aan bod.

Algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

In het bestuursrecht is sprake van een algemene set geschreven en ongeschreven spelregels waaraan de overheid geacht wordt zich te houden. Deze spelregels worden de Algemene beginselen van behoorlijk bestuur genoemd (Vangoud Advocaten, 2021). Deze beginselen stellen inhoudelijke eisen aan besluiten die door overheden genomen worden. Er moet bijvoorbeeld een afweging in de raad zijn gemaakt om tot een bepaald besluit te kunnen komen. Het zorgvuldigheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel zijn ook voorbeelden van Abbb's.

Reglement van Orde

Een Reglement van Orde wordt door de gemeenteraad zelf vastgesteld. Gemeenteraden zijn verplicht dit te doen. De wettelijke grondslag van dit reglement is gebaseerd op de Gemeentewet. Dit Reglement van Orde kan gewijzigd worden wanneer de raad dat nodig acht en kan bijvoorbeeld opnieuw vastgesteld worden wanneer een nieuwe gemeenteraad zijn intrede doet. In het Reglement van Orde staan alle mogelijkheden van de raad en de regels waaraan de gemeenteraad zich dient te houden. Echter staan er, in tegenstelling tot de Abbb's, geen inhoudelijke eisen vermeld in het RvO.

2.1.2 Typen Vergadermodellen

Elke gemeenteraad maakt gebruik van een vergadermodel. Een goed vergadermodel helpt bij zorgvuldige besluitvorming in het politieke proces (Periklesinstituut, 2021). Daarnaast bepaalt het vergadermodel hoe

de gemeenteraad vergadert en wat voor soort bijeenkomsten daarbij horen (Daadkracht, 2020). Dat is voor elke gemeenteraad verschillend. De ene gemeente hanteert weer een ander vergadermodel dan een andere gemeenteraad. Er zijn daardoor dus verschillende vergadermodellen in gebruik en elke gemeenteraad richt het eigen vergadermodel weer anders in. Met het gehanteerde vergadermodel wil de gemeenteraad zo effectief mogelijk vergaderen om zo tot politieke, democratische besluitvorming te komen. Daarnaast zorgt het vergadermodel voor overzichtelijkheid voor burgers.

Uit het Nationaal Raadsledenonderzoek 2019 zijn de vijf verschillende vergadermodellen die grofweg door Nederlandse gemeenteraden worden gehanteerd weergegeven en het gebruik daarvan. Om een beter beeld te krijgen van deze vergadermodellen zullen deze hierna alle vijf kort worden beschreven.

Vergadermodel zonder commissies	<i>Dit vergadermodel maakt alleen gebruik van plenaire vergaderingen</i>
Raadscommissiemodel	<i>Bij het raadscommissiemodel zijn wel commissies ingesteld naast de plenaire vergaderingen.</i>
Agendacommissiemodel	<i>Dit model maakt gebruik van een agendacommissie waarin een aantal raadsleden, maar ook niet-raadsleden, deelnemen.</i>
BOB-methode	<i>De BOB-methode staat voor Beeldvorming, Opinievorming en Besluitvorming en is ontwikkeld om politieke besluitvorming meer overwogen tot stand te laten komen.</i>
Rondetafelmethode	<i>De laatste methode staat vooral bekend om het betrekken van burgers en experts bij de besluitvorming.</i>

Overzicht gebruik vergadermodellen gemeenteraden

Vergadermodel	Totaal
Plenair	66
Raadscommissies	178
Agendacommissies	46
BOB	54
Rondetafel	11

Tabel 1 Overzicht van vergadermodellen en het aantal (Bron: Daadkracht, 2019)

In 2019 telde Nederland 355 gemeenten. In de onderstaande tabel is te zien hoeveel gemeenten op dat moment een bepaald vergadermodel hanteerden.

2.1.3 Fasen en afwegingen keuze van het vergadermodel

Ongeacht welk vergadermodel een gemeenteraad hanteert zullen er, om tot besluitvorming te komen, dezelfde fasen aan bod komen. Het hangt per vergadermodel af hoe deze fasen ingericht worden. Hieronder zullen de fasen kort besproken worden.

Verkennde fase (Beeldvorming)

In de eerste fase oriënteren de raadsleden zich over een raadsvoorstel en wordt er informatie verzameld die ter voorbereiding dient voor de volgende fase. In de verkennende fase hebben raadsleden de kans om vragen te stellen (Van Vree en Schut, 2018). Raadsleden vormen zich een beeld over het onderwerp.

Meningvormende fase (Oordeelsvorming)

In de tweede fase nemen raadsleden langzaamaan een standpunt in en deze mening wordt kenbaar gemaakt aan de andere raadsleden en het college. Andere fracties kunnen en mogen daarop reageren. Door middel van argumentatie wordt getracht de ander te overtuigen van het zelfingenomen standpunt. Dit is mogelijk door in debat te gaan. De raadsleden vormen een opinie/oordeel in deze fase (Van Vree en Schut, 2018).

Beslissende fase (Besluitvorming)

In deze fase wordt door de raadsleden voor of tegen een raadsvoorstel gestemd. Voordat de stemming aan orde komt, is er nog gelegenheid voor het indienen van een amendement en reacties daarop. Ook is er in deze fase nog ruimte voor onderling debat. Dit wordt de besluitvormende fase genoemd.

2.1.4 Aspecten vergadermodel

Hieronder wordt een tabel gepresenteerd met zogenoemde bouwstenen die de afwegingen weergeven die een gemeente maakt voor de keuze van een bepaald vergadermodel. Daarmee komen ook meteen de verschillende aspecten van een vergadermodel aan bod. De beide kanten van de tabel vormen het tegenovergestelde.

1.	Vergaderdoelen zijn per bijeenkomst gescheiden (bijvoorbeeld aparte bijeenkomsten gericht op beeldvorming, oordeelsvorming en/of besluitvorming).	Bijeenkomsten dienen verschillende vergaderdoelen (in dezelfde bijeenkomst kan bijvoorbeeld beeldvorming, oordeelsvorming en/of besluitvorming plaatsvinden).
2.	Er wordt altijd plenair vergaderd.	Er wordt gewerkt met subgroepen.
3.	Verschillende sessies vinden gelijktijdig (parallel) plaats.	Verschillende sessies vinden op verschillende tijden (in serie) plaats.
4.	Een bijeenkomst heeft vaste deelnemers.	Wie deelneemt aan een bijeenkomst is flexibel (en bijvoorbeeld afhankelijk van doel of inhoud van de bijeenkomst).
5.	De vergaderstructuur kent een vaste indeling naar inhoud (bijvoorbeeld vaste commissies naar beleidsonderwerpen).	Er is een flexibele indeling naar onderwerp.
6.	Er wordt gewerkt met vaste spreektijden (bijvoorbeeld per sessie of per spreker).	Er is geen verdeling van of limiet aan spreektijden.

Tabel 2 Bouwstenen (Bron: VNG, 2009)

2.2 Vergadercultuur

In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen de begrippen structuur en cultuur. In bestuurlijke praktijken wordt dit onderscheid gebruikt en omschreven als het verschil tussen 'formeel' en 'informeel'. Culturen zijn dan informele manieren van werken (Vernieuwingsimpuls dualisme en lokale democratie, 2006).

Voor er dieper op de vergadercultuur van gemeenten ingegaan wordt, is het eerst handig om een definitie van het begrip cultuur te geven. Van Gunsteren (1994) beschrijft cultuur als: "Cultuur is onderdeel van instituties en relaties, is te vinden in manieren waarop mensen met elkaar omgaan".

2.2.1 Informele en ongeschreven regels

Naast wettelijke regels zijn er ook informele gedragscodes die zijn ontstaan als oplossingen voor bepaalde problemen waar een gemeenteraad tegenaan liep. Dit kunnen gewoonten, automatismen en rituelen zijn en worden (Van Vree en Schut, 2018).

Ongeschreven regels, de naam zegt het al, zijn regels die niet formeel bepaald en vastgelegd zijn. Ze bestaan ongeschreven en zijn onuitsproken ontwikkelde regels die de gang van zaken tijdens vergaderingen mede (kunnen) bepalen (Verbeet en Rinnooy Kan, 2014).

2.2.2 Aspecten vergadercultuur

In de probleemanalyse kwam al aan bod dat er weinig tot geen literatuur te vinden is die specifiek gaat over de vergadercultuur van een gemeenteraad en welke aspecten daarbij horen. Slechts enige publicaties noemen expliciet elementen die op de vergadercultuur slaan¹.

Hieronder worden verschillende vergadercultuuraspecten benoemd, die ook grotendeels terug zullen komen in het onderzoek. Hierbij dient wel vermeld te worden dat deze aspecten van verschillende bronnen komen. Deze zijn voor dit onderzoek in samenhang gebracht. Daarnaast hoeven sommige aspecten niet per se een vergadercultuuraspect van een gemeenteraad te zijn. Elk aspect wordt kort uitgelegd.

Omgang met elkaar

- De interactie in de raad: De wisselwerking tussen de raadsleden onderling, hoe er wordt gehandeld en gereageerd met/op elkaar.
- De interactie tussen raad en college: De wisselwerking tussen de raad en het college, hoe er wordt gehandeld en gereageerd met/op elkaar.
- De verhoudingen tussen raadsleden onderling en tussen raad en college: Is er een bepaalde cohesie of zijn er onenigheden tussen bepaalde fracties of tussen raad en college?
- De mate van een sterke scheiding tussen coalitie- en oppositiepartijen: Coalitie- en oppositiepartijen staan tegenover elkaar of er heerst een gezamenlijkheid in de raad.

¹ Notitie vergadermodellen, Nieuwe vergadervormen van gemeenteraden, Tevreden vergaderen en De Mystery Burger

Samenstelling en rol raad

- Het aantal deelnemers/fracties aan de vergadering > samenstelling en grootte gemeenteraad/commissie: Hoe meer fracties er zijn, hoe meer meningen er zijn om rekening mee te houden als raad.
- De rol die burgerleden (commissieleden) hebben: Hebben zij een grote of beperkte invloed tijdens het proces van besluitvorming?
- Raadsgerichte of collegegerichte raad: Het debat onderling aangaan of willen gaan als raad, of de raad die zich voornamelijk op het college richt.
- De mate waarin de raad met initiatiefvoorstellen, interpellaties, moties en vragen aan het college komt > proactief versus reactief.
- De mate van dominantie van het college van B&W als het aankomt op raadsvoorstellen door de besluitvorming heen krijgen > proactief versus reactief.
- De inbreng die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen hebben in het besluitvormingsproces: De mate waarin zij worden betrokken en participeren tijdens het proces van besluitvorming.

Tijdens de vergaderingen

- Het bekend en duidelijk zijn van het doel en de agenda voorafgaand de vergadering: Weten wat er behandeld gaat worden en welke fase(n) van het besluitvormingsproces aan bod komen
- Het zich aan de fasen beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming houden door de deelnemers van vergaderingen: Worden er fasen door elkaar heen gehaald door bijvoorbeeld aan oordeelsvorming te doen tijdens een bijeenkomst/vergadering die bestemd is voor beeldvorming?
- De sturing door voorzitters: Daarmee de ruimte die de voorzitter heeft om de orde te handhaven.
- Het stellen van vragen op de juiste momenten: Komen er (voornamelijk) technische vragen aan bod, die van tevoren of op een andere manier hadden kunnen worden gesteld?
- Het in hoofdlijnen over een raadsvoorstel praten of als raad in details treden tijdens vergaderingen.
- Het in herhaling treden of niet. Dit kan een herhaling zijn van iets wat in een vorige vergadering besproken is en nu weer vermeld of besproken wordt. De herhaling kan ook bestaan door iets te zeggen/benoemen dat andere fracties reeds hebben gezegd/gevraagd.
- De tijdsduur van een vergadering: Wordt de eindtijd vaak overschreden waardoor vergaderingen uitlopen of worden binnen de gegeven tijd alle agendapunten/onderwerpen besproken?

2.3 Effectief vergaderen en effectieve besluitvorming

Voordat wordt besproken wat effectief vergaderen en effectieve besluitvorming precies inhoudt, is het eerst handig om het begrip effectiviteit kort toe te lichten. Wat wordt daaronder verstaan?

Bij effectiviteit gaat het erom of de beoogde doelen worden behaald. In het geval van gemeenteraden is het doel om zo goed mogelijk tot effectieve besluitvorming te komen aan de hand van effectief vergaderen. Door input en een bepaald proces en/of procedure in te zetten komt een bepaalde output. Dit is het verwachte resultaat (House of Control, 2021).

De effectiviteit hangt niet alleen af van processen en procedures, maar wordt ook mede bepaald door instrumenten als leiderschap, vergadercultuur en het plezier dat, in dit geval raadsleden, hebben in hetgeen dat ze doen.

2.3.1 Effectief vergaderen

Om tot besluitvorming te komen, moet door gemeenteraden vergaderd worden. Hoe een gemeenteraad dat doet, bepaalt hij zelf middels een gehanteerd vergadermodel. Het vergadermodel is daarmee een middel dat ingezet wordt, om tot goede en afgewogen besluitvorming te komen. De inrichting van een vergadermodel bepaalt daarmee hoe effectief besluitvorming tot stand komt. De vergadercultuur aan de andere kant heeft ook weer invloed op de effectiviteit van besluitvorming.

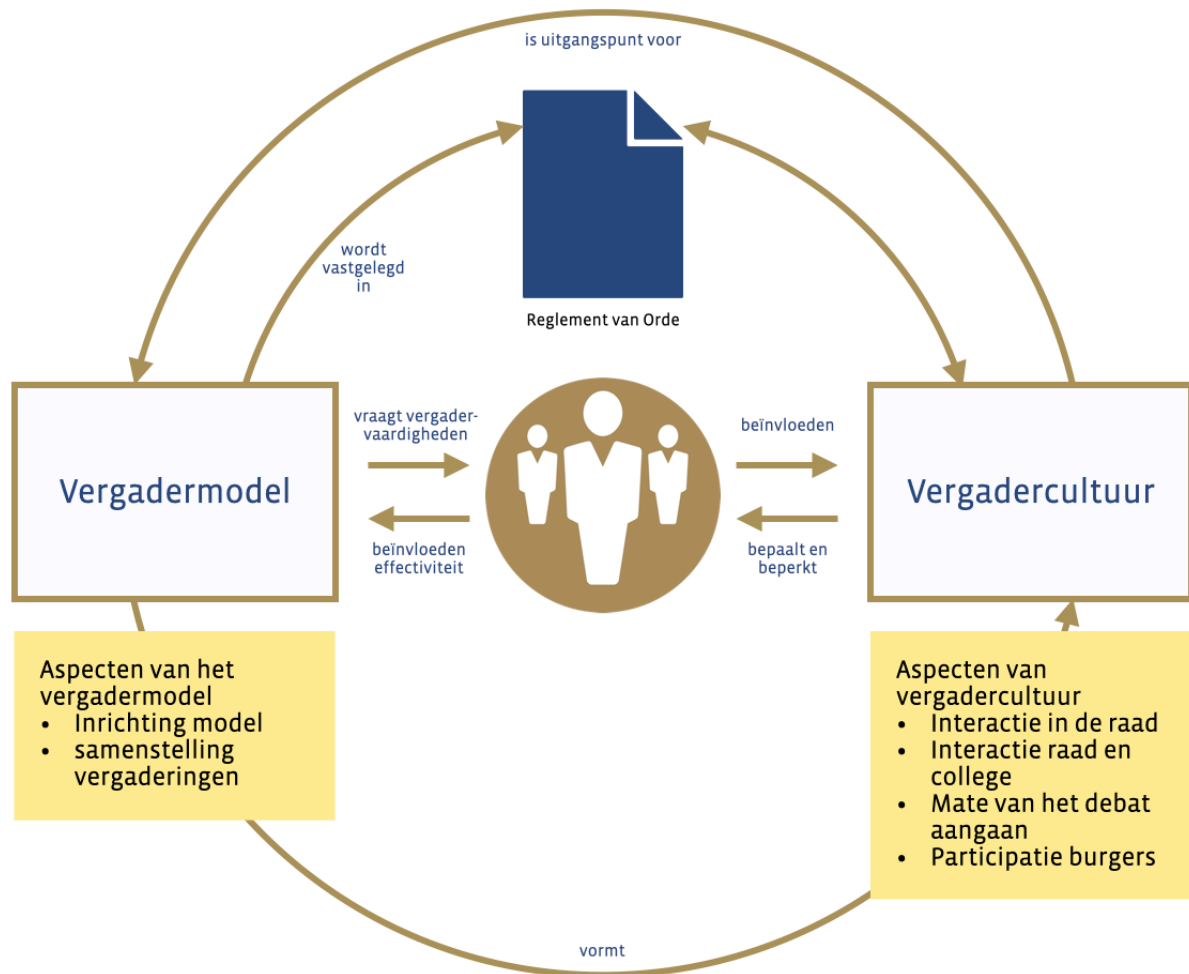
2.3.2 Het gebruik van een debat om tot besluitvorming te komen

Het debat is het belangrijkste instrument dat een raad heeft. Pas wanneer de raad zich gezamenlijk heeft uitgesproken en een besluit heeft genomen, kan het college aan de slag. Een debat moet aan drie kenmerken voldoen, voordat een besluit goed wordt afgewogen door de hele raad (Bijl, 2012). Deze drie kenmerken worden nu benoemd:

Articuleren	<i>In een debat moet duidelijk worden wat precies het meningsverschil is. Dan gaat het over de kwesties achter de standpunten. De echte geschilpunten zitten vaak een laagje dieper. Naast of iemand voor of tegen is, moet duidelijk worden waarom die persoon dat is.</i>
Opiniëren	<i>Een goed debat moet opiniërend zijn. Daarmee wordt bedoeld dat een debat anderen aan het denken moet zetten. Het moet voor anderen duidelijk zijn dat ze voor of tegen een bepaald standpunt zouden moeten zijn.</i>
Legitimeren	<i>Het besluit dat uiteindelijk wordt genomen, moet begrepen worden door iedereen. Dit hoeft niet te betekenen dat iemand het er mee eens is. Er wordt begrepen waarom een bepaald besluit is genomen. Zo wordt er toch draagvlak gevormd.</i>

Deze drie kenmerken vragen dit: raadsleden moeten in het debat vooral met elkaar in gesprek zijn. Raadsleden dragen in het debat een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke afweging om zo tot effectieve besluitvorming te komen.

Onderstaand conceptueel model laat de wisselwerking tussen structuur en cultuur zien. De afbeelding in het midden zijn de gebruikers van vergadermodellen. Dit zijn de raadsleden, eventuele burgerleden, collegeleden en de voorzitters.

Conceptueel model

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt het proces van het onderzoek beschreven. Per stap wordt beschreven hoe de informatie is verkregen en met welk doel. Ook zal beschreven worden welke actoren er nodig waren om deze gewenste informatie te verkrijgen.

Stap 1 Inventarisatie van modellen

De eerste stap van dit onderzoek was de enquête die naar de griffiers van alle gemeenten en provincies toegestuurd is. Deze enquête betrof een inventarisatie van de vergadermodellen die gemeenten en provincies hanteren. De eerder genoemde inventarisatie van het Nationaal Raadsledenonderzoek uit 2019 was voor dit onderzoek niet bruikbaar. Deze inventarisatie was voor onze vraagstelling ontoereikend. De indeling in vijf modellen impliceert dat je een van deze vijf moet kiezen, terwijl er meerdere gemeenten zijn die een combinatie van deze verschillende modellen hanteren.

De griffiers werd daarom niet zozeer gevraagd naar de naam van het vergadermodel, maar vooral naar een beschrijving van het gehanteerde vergadermodel en aan te geven met welke reden dit model destijds gekozen is. Daarnaast werd ook naar voor- en nadelen van het gekozen vergadermodel gevraagd en wat er door middel van het vergadermodel goed gaat en beter kan om tot effectieve besluitvorming te komen.

Van de 364 griffiers (352 gemeenten plus 12 provincies) waar de enquête naartoe gestuurd is, hebben 244 griffiers in ieder geval de eerste vraag beantwoord. Dit betrof de vraag om een omschrijving te geven van het vergadermodel. 186 griffiers hebben de enquête volledig ingevuld.

Met de eerste deelvraag zijn de verschillende vergadermodellen die door gemeenten en provincies gebruikt worden, in kaart gebracht. Dit is gedaan aan de hand van de beschrijvingen die griffiers gaven over het gehanteerde vergadermodel, aangevuld door eigen onderzoek door bijvoorbeeld ook op de sites van de genoemde gemeenteraden te kijken. Dit laatste kon alleen gedaan worden voor de gemeenten waarvan bekend was dat zij de enquête hadden ingevuld.

De keuze om griffiers deze enquête in te laten vullen, is gemaakt omdat de griffier, gezien de aard van werkzaamheden en functie, een objectieve beschrijving en mening kan geven over het vergadermodel. Veel griffiers zijn daarnaast ook betrokken geweest bij de totstandkoming/aanpassing van het vergadermodel.

De provincies zijn alleen voor de eerste deelvraag meegenomen in het onderzoek. Dit omdat provincies van soortgelijke vergadermodellen gebruikmaken als gemeenten. Voor de rest van het onderzoek zijn zij niet meegenomen. Dit met de reden dat de provincies maar een kleine groep omvat en er vier provincies de eerste enquête hadden ingevuld. Dit aantal was niet representatief om conclusies van te kunnen trekken voor provincies in algemene zin.

Stap 2 Typering van modellen

Er zijn verschillende vergadermodellen. Maar per soort vergadermodel zijn ook weer variaties of gecombineerde vergadermodellen te zien. Daarnaast zijn er tussen vergadermodellen ook gelijkenissen te ontdekken. Met de tweede deelvraag zijn daarom typeringen aangebracht, om de verschillen tussen vergadermodellen te kunnen duiden. Aan de hand van de in kaart gebrachte vergadermodellen en de aspecten (bouwstenen) die komen kijken bij het kiezen voor een bepaald vergadermodel, zijn deze typeringen aangebracht. Voor de rest van dit onderzoek wordt alleen nog gebruik gemaakt van de typeringen, of een combinatie van typeringen om vergadermodellen aan te duiden.

Stap 3 Enquête voor gebruikers van vergadermodellen

Bij de derde stap van het onderzoek is een tweede enquête verstuurd. Ditmaal was de enquête bestemd voor de gebruikers van vergadermodellen. We onderscheiden hierin vier groepen gebruikers van het vergadermodel. Dit zijn de raadsleden, burgerleden, collegeleden en burgemeesters. In de enquête is ook gevraagd of de respondent naast raadslid of burgerlid ook voorzitter van één van de vergaderingen/bijeenkomsten is. De keuze voor deze vier groepen is gemaakt omdat zij naast het verantwoordelijk zijn voor het inrichten en aanpassen van het vergadermodel, ook zelf het model gebruiken en dus verantwoordelijk zijn voor de effectiviteit van het model. Deze nieuwe enquête is verstuurd naar 139 gemeenten. De keuze voor deze gemeenten is gemaakt naar aanleiding van de reacties op de eerste enquête. De gemeenten van de griffiers die bij de eerste enquête aangaven eventueel verder benaderd te willen worden voor het onderzoek, zijn meegenomen voor de tweede enquête.

In deze nieuwe enquête kwamen verschillende onderwerpen aan bod. Allereerst werd de respondenten gevraagd welke typering van toepassing is voor hun vergadermodel. Daarna volgden een aantal vragen over het vergadermodel en de vergadercultuur van de betreffende gemeenten. Waar denken raadsleden, burgerleden en collegeleden aan bij het begrip vergadercultuur en hoe zouden zij de vergadercultuur van hun eigen gemeenteraad omschrijven? Deze resultaten worden weergegeven in de beantwoording van de derde deelvraag.

Stap 4 Stellingen over vergadercultuur- en structuur

Met het tweede deel van de enquête werd gekeken in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op bepaalde vergadercultuuraspecten. Met behulp van stellingen en meerkeuzevragen is per typering van de vergadermodellen gekeken in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op een bepaald cultuuraspect. Een groot deel van de genoemde cultuuraspecten uit het theoretisch kader zijn in deze enquête naar voren gekomen. Met deze resultaten is deelvraag 4 beantwoord.

Omdat er met dit onderzoek ook verschillen (en gelijkenissen) tussen vergadermodellen in kaart gebracht worden, zijn de typeringen, die voor de vergadermodellen gemaakt zijn met dit onderzoek, ingezet bij de enquête. Dit met de reden dat de antwoorden ook duidelijk met elkaar konden worden vergeleken. De respondenten werden ook gevraagd aan te geven welke rol als gebruiker van het vergadermodel zij vervullen, om te zien of er verschillen zijn in de manier waarop deze verschillende gebruikers het vergadermodel beoordelen.

Op een schaal van 1 tot 10 hebben de respondenten per cultuuraspect kunnen aangeven in hoeverre het vergadermodel daarop een positieve/negatieve invloed heeft. Hierbij stond 1 voor een negatieve invloed en 10 voor een positieve invloed. Met de meerkeuzevragen konden respondenten aangeven of ze het (zeer) oneens of (zeer) eens zijn met een stelling. De scores die hieruit kwamen konden per vergadermodel (typering) vergeleken worden. Deze vergelijking van de typeringen is weergegeven in deelvraag 5.

Stap 5 Analyse gegevens

De antwoorden op de deelvragen zijn tot slot geanalyseerd en omgezet in conclusies en aanbevelingen.

Hoofdstuk 4 Resultaten

4.1. Welke vergadermodellen worden er door gemeenteraden en Provinciale Staten in de praktijk gebruikt en welke visies hebben griffiers over hun eigen vergadermodel?

Soorten vergadermodellen

Om tot weloverwogen besluitvorming te komen maken gemeenteraden en Provinciale Staten gebruik van een vergadermodel. Welk vergadermodel en hoe deze in te richten, staat de gemeenten en Staten vrij om te bepalen. In de praktijk worden daarom veel verschillende vergadermodellen gehanteerd. Weliswaar kent elk vergadermodel een drietal fasen om tot besluitvorming te komen. Dit zijn de verkennende, meningsvormende en besluitvormende fase.

In dit hoofdstuk worden de gehanteerde vergadermodellen door gemeenteraden en Staten uitgezet en beschreven. Om tot een antwoord te komen op welke vergadermodellen gehanteerd worden, is een enquête onder alle griffiers van de gemeenten en provincies in Nederland uitgezet. Dit betrof een doelgroep van 364, waarvan 244 griffiers in ieder geval de vraag over welk vergadermodel de bepaalde gemeente/provincie hanteert, heeft beantwoord. Op basis van al die beschrijvingen van het vergadermodel kan een goed overzicht gepresenteerd worden van welke modellen in de praktijk allemaal gebruikt worden.

BOB-model

Het eerste veelgebruikte vergadermodel dat gemeenten en provincies hanteren is het BOB-model. De afkorting BOB staat voor beeldvormend, oordeelsvormend en besluitvormend.

Bij beeldvorming wordt informatie opgehaald door raads- en Statenleden. Bij oordeelsvorming vindt er een debat plaats waar meningen tussen de leden van een raad of Staten gedeeld worden en er langzaamaan een standpunt wordt ingenomen. In de besluitvormende vergadering wordt het uiteindelijke besluit genomen en kunnen er nog moties en/of amendementen ingediend worden. Ook in deze vergadering kan nog debat plaatsvinden.

102 griffiers hebben in de enquête aangegeven met het BOB-model te werken. Van de gemeenten/provincies die het BOB-model gebruiken kan weer onderscheid gemaakt worden van verschillende vormen van BOB. Deze worden hieronder gepresenteerd.

Beeldvormende vergadering en later oordeels- en besluitvorming in de raad

Bij deze vorm wordt een duidelijke scheiding gemaakt tussen beeldvorming en oordeelsvorming. Eerst vindt een informatiebijeenkomst of een beeldvormende vergadering plaats, waar informatie verkregen wordt en/of vragen kunnen worden gesteld. Oordeels- en besluitvorming vindt een week of twee weken later plaats tijdens de raadsvergadering. Bij de besluitvormende raadsvergadering kunnen meteen besluiten genomen worden nadat oordeelsvorming plaats heeft gevonden. Mocht een besluit niet besluitrijp zijn nadat oordeelsvorming heeft plaatsgevonden, wordt besluitvorming later gedaan.

Beeldvormende vergadering, oordeelsvormende vergadering, besluitvormende vergadering

Bij deze vorm komt de scheiding van de drie fasen van BOB het meest zichtbaar naar voren. Hier worden namelijk apart van elkaar de drie fasen behandeld. Beeldvorming tijdens een informatiebijeenkomst of beeldvormende vergadering (wanneer dit nodig is), een aparte oordeelsvormende vergadering (dit kan ook vaker dan één vergadering) waar het debat plaatsvindt en tot slot een besluitvormende vergadering.

BOB waarbij twee verschillende fasen op één avond plaatsvinden

De derde BOB-vorm die in de praktijk gebruikt wordt is een vaste avond in de week waar twee fasen van BOB langskomen. Dit kunnen de combi's (beeldvorming-besluitvorming), (beeldvorming-oordeelsvorming) en (oordeelsvorming-besluitvorming) zijn, waarbij elke fase wel andere onderwerpen op de agenda staan. De beeldvorming die voorafgaand aan de besluitvormende raadsvergadering plaatsvindt behoeft een ander onderwerp dan de onderwerpen waar in de besluitvormende vergadering besluiten over genomen worden.

Raadscommissiemodel

Naast het BOB-model is het raadscommissiemodel het meest gebruikte vergadermodel door gemeenten en provincies. Het grote verschil met de vorige drie vormen die zijn beschreven, is dat bij het raadscommissiemodel commissies bestaan, waar niet per se de hele raad, of alle raadsleden in hoeven te zitten. Naast raadsleden kunnen ook afgevaardigden van een partij, die niet officieel raadsleden zijn, maar wel bijvoorbeeld op de kieslijst hebben gestaan, zitting nemen in zo'n commissie. Dit worden ook wel burgerleden genoemd. Voor dit onderzoek wordt deze benaming gebruikt.

Bij het raadscommissiemodel kan er een onderscheid gemaakt worden tussen commissies die gebaseerd zijn op functie of thema en algemene commissies. Bij commissies die een functie of thema hebben worden onderwerpen behandeld die bij dat specifieke beleidsterrein of thema horen. Voorbeelden van zulke commissies zijn fysiek, sociaal, ruimte, bestuur en inwoners. Het aantal specifieke commissies die een gemeente of provincie heeft verschilt. Dit kan variëren van twee specifieke commissies tot soms wel vijf.

Daarnaast zijn er gemeenten die gebruikmaken van één commissie ter voorbereiding van besluitvorming. Bij een algemene commissie kan het per onderwerp verschillen welke raadsleden zitting nemen.

97 griffiers hebben aangegeven van het raadscommissiemodel gebruik te maken. Echter zijn er net als bij het BOB-model, ook een aantal varianten bij het raadscommissiemodel te onderscheiden. Deze zullen hieronder elk worden benoemd en beschreven.

Raadscommissies ter voorbereiding van de besluitvorming (raadsvergadering)

De eerste vorm van het raadscommissiemodel, en daarmee ook van dit model de meest voorkomende, bestaat uit meerdere raadscommissies ter voorbereiding van de besluitvorming. Elke commissie behandelt onderwerpen die te maken hebben met een bepaald thema/beleidsterrein en bepaalt of een raadsvoorstel door kan gaan als hamer- of besprekstuk naar de raadsvergadering. Wanneer iets een besprekstuk is, wordt in de raadsvergadering hier nog over gedebatteerd. Er zijn gemeenten (en provincies) die parallelle sessies houden, waarmee meerdere commissievergaderingen tegelijkertijd plaats kunnen vinden.

(Thema) informatiebijeenkomst, commissies en besluitvormende raad

De tweede vorm scheidt beeldvorming van oordeelsvorming, door voorafgaand de commissies een informatiebijeenkomst te organiseren. Vervolgens wordt in verschillende commissies (gebaseerd op beleidsterrein) aan oordeelsvorming gedaan waar een raadsvoorstel als hamer- of bespreekstuk naar de besluitvormende raadsvergadering gaat. Ook hier geldt dat er eventuele parallelle sessies kunnen worden georganiseerd bij verschillende raadscommissies.

Raadscommissie met besluitvormende raadsvergadering

Bij de derde vorm van het raadscommissiemodel is er één raadscommissie die zich niet focust op een specifiek beleidsterrein. Deze commissie bereidt de maandelijkse besluitvormende vergadering voor. Er kan hier eventueel nog een informatieavond voorafgaand de commissie plaatsvinden.

BOB/Commissie (mengvorm)

Hiervoor zijn het BOB-model en raadscommissiemodel als twee aparte, verschillende vergadermodellen beschreven. Naast de verschillen die er tussen deze twee modellen zijn, zijn er ook raakvlakken tussen de twee modellen. In de beschrijving van het vergadermodel hebben ook griffiers zowel de term BOB als commissie gebruikt. Beschrijvingen als 'BOB in commissiestructuur', 'BOB model met commissies' en 'Commissies in een BOB-model' geven weer dat het model wordt ingericht volgens het BOB-model en er ook raadscommissies gebruikt worden. 15 griffiers gaven in het antwoord aan van een mengvorm gebruik te maken. Het kan dat er meer gemeenten zijn, waarvan de enquête is ingevuld door de griffier, die eerder een mengvorm hebben dan alleen BOB of het raadscommissiemodel. Hieronder zullen een aantal voorbeelden gegeven worden waarin de mix goed te zien is en de raakvlakken van BOB en commissiemodel goed naar voren komen.

Beeld- en oordeelsvorming in meerdere commissies en besluitvorming in raadsvergadering.

Bij deze vorm wordt net als bij het raadscommissiemodel de besluitvorming voorbereid in verschillende commissies (per beleidsterrein) met besluitvorming in de raad. De onderdelen van BOB zitten zowel in de raadscommissies als in de raadsvergadering.

Beeld- en oordeelsvorming in een commissie en besluitvorming in raadsvergadering.

Het verschil met het vorige model is dat in plaats van meerdere commissies er hier één commissie is die zowel beeldvormend als oordeelsvormend is. De besluitvorming vindt plaats in de raad.

Beeldvormende avond, commissies voor oordeelsvorming en besluitvorming in raad.

Het verschil met de vorige twee modellen is dat hier een aparte beeldvormende avond of informatiebijeenkomst georganiseerd wordt en er daarmee een scheiding bestaat tussen beeld- en oordeelsvorming. Oordeelsvorming vindt in verschillende commissies plaats met de besluitvorming in de raadsvergadering.

Commissie (Beeldvorming), commissie (Oordeelsvorming) en gemeenteraad voor besluitvorming.

De verschillende fasen van BOB vinden hier elk in een aparte vergadering plaats. Er is naast een beeldvormende commissie ook een commissie waarin oordeelsvorming plaatsvindt. De besluiten worden uiteindelijk in de raadsvergadering genomen.

Commissies (Beeldvorming), commissies (Oordeelsvorming) en gemeenteraad voor besluitvorming.

Dit model is grotendeels hetzelfde als het vorige model dat beschreven is. Het grote verschil hier is dat er meerdere commissies zijn. Er zijn dus aparte commissies voor beeldvorming en voor oordeelsvorming, waarmee de fasen duidelijk van elkaar gescheiden zijn. In de raadsvergadering vindt besluitvorming plaats.

Informatiebijeenkomst, commissie ter voorbereiding op besluitvorming in raad.

Bij dit model is er geen vaste commissie voor beeldvorming, maar worden er informatiebijeenkomsten (indien nodig) georganiseerd. Hier wordt één commissie gebruikt voor oordeelsvorming met besluitvorming in de raad.

Beeldvorming in commissie en oordeels- en besluitvorming in gemeenteraad.

Hier wordt in één commissie de raad geïnformeerd over onderwerpen waar vervolgens in de raadsvergadering het debat gevoerd wordt en er daar besluiten genomen worden.

Informatiebijeenkomsten, programmacommissies, oordeels- en besluitvorming in raad.

De programmacommissies zijn alleen bestemd voor beeldvorming en elke programmacommissie behandelt onderwerpen die bij een bepaald thema horen. Het debat en de besluitvorming vinden plaats in de raad.

Informatiebijeenkomst, opinie- en adviescommissies en raadsvergadering

Tot slot nog een laatste variant van commissies in een BOB-structuur. Hier vindt de beeldvorming plaats in een informatie of podiumbijeenkomst waar zowel raads- als burgerleden informatie ontvangen over een bepaald onderwerp. Vervolgens wordt in de oordeelsvormende fase onderscheid gemaakt tussen twee opinie- en adviescommissies. In een opiniecommissie worden de meningen (voor- en tegenargumenten) van een voorstel kenbaar gemaakt, waar het college mee aan de slag gaat. In een adviescommissie wordt een oordeel gevormd door de fracties en daarmee een advies meegegeven aan de raad. De besluitvorming vindt plaats in een raadsvergadering.

De vorige voorbeelden van vergadermodellen die zijn beschreven en gehanteerd worden door gemeenteraden geven weer dat BOB en commissies samen kunnen gaan. Er kan volgens de BOB structuur gewerkt worden aan de hand van commissies.

In principe komen beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming in alle vergadermodellen en varianten daarvan, voor. Het is aan de gemeenten en provincies om keuzes te maken hoe deze fasen in het vergadermodel ingericht worden en welke naam aan het model gegeven wordt.

Andere vergadermodellen(vormen)

Het BOB-model en raadscommissiemodel zijn de twee soorten vergadermodellen die het meest gehanteerd worden door gemeenten en provincies. Naast het BOB-model en het raadscommissiemodel zijn er nog andere vergadermodellen die gebruikt worden, waarin een bepaalde werkvorm gehanteerd wordt. Het kan zijn dat een bepaalde werkvorm onderdeel is van het BOB- of raadscommissiemodel. Uit de antwoorden van de griffiers bleek dat 30 van hen een ander vergadermodel of vergadervorm gebruikt.

Politieke Avond

Een aantal gemeenten houdt een Politieke avond waar verschillende bijeenkomsten plaatsvinden. Van de gemeenten die een Politieke Avond houden zijn er ook weer verschillen te zien qua invulling van zo'n avond.

Tijdens een Politieke Avond kunnen verschillende sessies/bijeenkomsten plaatsvinden, zoals informatiebijeenkomsten, rondetafelgesprekken en het debat. Bij rondetafelgesprekken wordt met inwoners (insprekers) gesproken over een bepaald onderwerp. Bij sommige gemeenten vindt de besluitvorming plaats aansluitend die avond. In andere gemeenten vindt de besluitvorming later plaats. Er worden op een Politieke Avond sessies georganiseerd die parallel plaats (kunnen) vinden. De avond wordt ingedeeld in rondes met een bepaalde begin- en eindtijd, waar per ronde een bepaalde soort bijeenkomst/vergadering plaatsvindt.

Het verschilt per gemeente welke fasen van besluitvorming aan bod komen. Zo is er een gemeente die alleen voor beeldvorming een Politieke Avond met tafelgesprekken organiseert. Daarnaast zijn er gemeenten die zowel beeld- als oordeelsvorming laten plaatsvinden tijdens een Politieke Avond met sessies die parallel lopen. Ook hier kunnen rondetafelgesprekken plaatsvinden.

Politieke Markt

Door een aantal gemeenten wordt een Politieke Markt gehouden. Ter voorbereiding op de besluitvorming worden verschillende sessies georganiseerd. Er vinden tegelijkertijd meerdere sessies parallel plaats. Bij een politieke markt zijn allerlei verschillende soorten bijeenkomsten mogelijk. Informatieve sessies, consulterende sessies, meningsvormende sessies en er kan in gesprek worden gegaan met de raad (rondetafelgesprekken). Een week of twee weken later is de raadsvergadering waar besluiten worden genomen. Een Politieke Markt heeft daarmee (grote) raakvlakken met een Politieke Avond.

Carrouselmodel of Raadspleinmodel

Bij het carrousel/raadspleinmodel worden parallelle sessies georganiseerd waar het debat wordt aangegaan. Fracties bepalen zelf wie van de fractie aanschuift tijdens zo'n sessie. Er ontstaan daarmee specialisten binnen fracties. Naast debatrondes die parallel lopen worden er ook bij gemeenten die dit model hanteren informatierondes (informatiebijeenkomsten) georganiseerd. Daarmee is het BOB-model compleet. Ook kan er een raadsdebat georganiseerd worden indien nodig. Besluitvorming vindt plaats in een raadsvergadering.

Politieke forums

Politieke forums zijn sessies die dienen ter voorbereiding op besluitvorming in de raad. Er zijn meerdere forums die elk behoren tot een speciaal onderwerp. Het aantal forums verschilt per gemeente die deze hanteren. Het verschil met commissies is dat bij forums het raadslid vrij is om ergens bij aan te schuiven en ook zelf de keuze voor een bepaald forum kan maken. Tijdens zulke forums kunnen ook inwoners aanschuiven om mee te spreken over onderwerpen. Het verschilt per gemeente onder welk algemeen

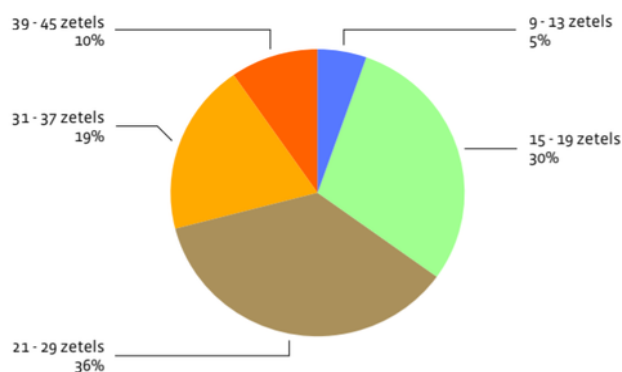
model zij de forums een plek geven. Er werd zowel commissiemodel als BOB-model genoemd, dus het verschilt per gemeente tijdens welke fase in het besluitvormingsproces de zogenoemde forums plaatsvinden. Naast forums zijn er namelijk ook gemeenten die informatiebijeenkomsten organiseren voor de beeldvorming. Ook kunnen er naast forums nog commissies bestaan die besluitvorming voorbereiden.

Het Voorster vergadermodel

Dit vergadermodel is voor het eerst gehanteerd door de gemeente Voorst en is later ook opgepakt door andere gemeenten. Zoals de griffier van de gemeente Voorst het vergadermodel beschreef in de enquête, kent het vergadermodel een fase van beeldvormen met een informatieavond door het college (indien nodig). Vervolgens vindt er een ronde tafelgesprek met insprekers plaats. De oordeels- en besluitvorming vindt in één of twee raadsvergaderingen plaats (hier zonder insprekers). De rondetafelgesprekken vinden parallel plaats wanneer er meerdere tafels zijn.

1x per maand vergadering

Tot slot wordt nog één laatste manier van vergaderen benoemd. Dit betreft geen apart vergadermodel, maar dit zijn de voornamelijk kleinere gemeenten die 1x per maand bijeenkomen voor de raadsvergadering en op die avond alle fasen van besluitvorming langsgaan. Dit kan op verschillende manieren gedaan worden. De hele raad kan gezamenlijk die avond vergaderen, maar ook parallel in commissies uit elkaar gaan. De onderwerpen die niet besluitrijp zijn gaan door naar de volgende raadsvergadering.

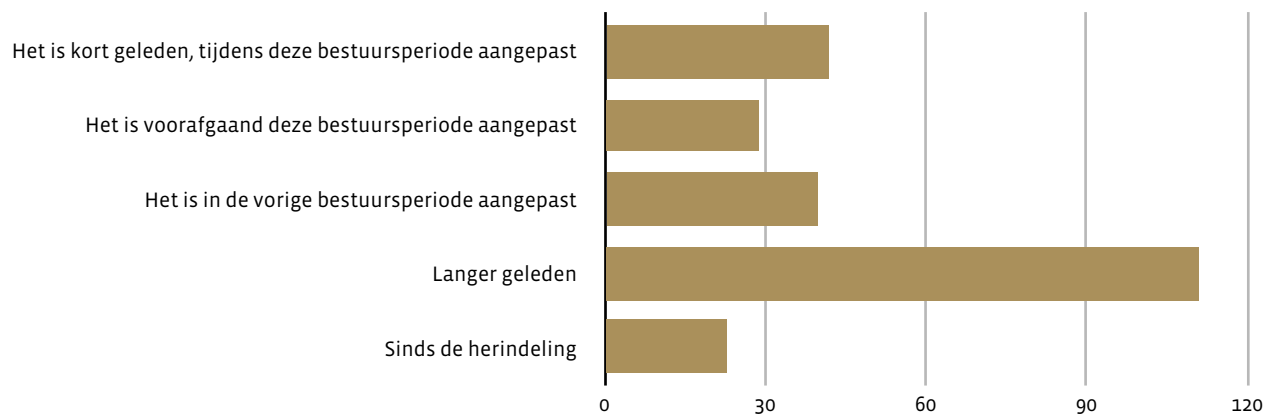

De tabel hiernaast laat zien dat de grootste groep griffiers een griffier van een gemeente met 21-29 zetels is, gevolgd door griffiers van gemeenten met 15-19 zetels.

Figuur 1: Groepen gemeenten qua aantal zetels

Visie van de griffiers over hun eigen vergadermodel

Naast dat de griffiers gevraagd werd een beschrijving te geven van het vergadermodel, werden nog een aantal vragen gesteld over het vergadermodel.

Figuur 2 Hoelang werkt de raad al met dit vergadermodel?

Bovenstaande grafiek laat zien dat bijna de helft van de griffiers (45% van de 244 respondenten) aangeeft dat hun gemeenteraad al langer dan 8 jaar met het huidige vergadermodel werkt. Onder deze groep vallen ook gemeenten, die sinds de invoering van het dualisme in 2002, gebruikmaken van hetzelfde vergadermodel.

De griffiers werden gevraagd waarom het betreffende vergadermodel destijds gekozen is. Er werden onder andere algemene antwoorden gegeven. Voorbeelden daarvan zijn dat de raad niet anders gewend is om te werken met dit model (er was geen ander model destijds), vanwege een herindeling, het vorige vergadermodel beviel niet, het vorige model was aan vernieuwing toe of het model is gekozen omdat andere gemeenten hiervan gebruikmaakten en erg positief waren over het model. Gerichte antwoorden die vaak genoemd zijn worden hieronder benoemd.

‘De raad meer in positie brengen en daarmee de positie van de raad versterken’

‘Bevorderen van burgerparticipatie’

‘Beeldvorming en/of het debat meer naar voren laten komen’

‘Vergaderdruk verminderen’

‘Snellere doorlooptijd en daardoor snellere besluitvorming’

‘Meer focus leggen op belangrijke onderwerpen / meer op hoofdlijnen vergaderen’

‘Meer voorbereidingstijd voor de raad’

Figuur 3 Tevredenheid griffiers over huidige vergadermodel

De griffiers is ook gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn met het huidige vergadermodel die hun gemeenteraad hanteert. 187 respondenten hebben antwoord gegeven op deze vraag. De gemiddelde score voor tevredenheid was afgerond een 7,3. Over het algemeen zijn de griffiers dus aardig tevreden over het huidige vergadermodel. Dit laat ook de standaarddeviatie van 1,06 zien. Later in de enquête werd de vraag gesteld wat er goed gaat als het gaat om het effectief vergaderen en besluiten nemen, waar het vergadermodel een bijdrage aan levert. Hieronder worden een aantal veelgenoemde antwoorden weergegeven. Hier behoeft wel vermeld te worden dat sommige antwoorden specifiek over een bepaald vergadermodel kunnen gaan en dus niet gelden voor alle vergadermodellen.

‘De scheiding tussen het informatie vergaren, een oordeel vormen en een besluit nemen gaat goed.’

‘Informatie vergaren gaat goed > de raad is daardoor beter geïnformeerd.’

‘Het (onderlinge) debat komt beter en meer tot zijn recht.’

‘Het in de commissie(s) komen tot bespreek- en hamerstukken.’

‘Raadsvergaderingen duren korter > doorloopsnelheid van besluitvorming is korter.’

‘Doel van een vergadering/bijeenkomst is helder voor de raadsleden (en burgerleden). Er vinden minder herhalingen plaats in de raadsvergadering ten opzichte van de commissies of de oordeelsvormende vergadering.’

‘Belangrijke onderwerpen krijgen (meer) de aandacht.’

‘Er is meer ruimte voor inbreng van inwoners.’

‘Indien bij het gebruik van spreektijd komen er minder details ter sprake.’

‘Technische vragen worden vooraf schriftelijk gesteld.’

‘Het gebruik van parallelle sessies bespaart veel tijd.’

Figuur 4 Tevredenheid griffiers over het gebruik van het vergadermodel

De griffiers is verder gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn over het gebruik van het vergadermodel door raadsleden. De antwoorden van de 187 griffiers kwamen gemiddeld afgerond uit op een 6,9. Dit is een iets lager cijfer dan het cijfer over de tevredenheid van het vergadermodel zelf, maar alsnog zijn de griffiers aardig tevreden over het gebruik ervan door raadsleden. De standaarddeviatie van de antwoorden is hier 1,01 en dit geeft aan dat het gemiddelde van de afwijkingen een cijfer lager of hoger is. Er werd in de enquête gevraagd wat er beter kan als het gaat om het niet volledig benutten van de raad als het aankomt op de werkwijze van het vergadermodel. De antwoorden die het meest voorkwamen, worden hieronder gepresenteerd. Hier behoeft vermeld te worden dat onderstaande punten niet van toepassing zijn voor alle gemeenteraden.

‘Meer gebruikmaken van beeldvorming’

‘Meer het debat onderling met elkaar voeren’

‘Meer maatwerk als het gaat om welke fasen een voorstel moet doorlopen’

‘Meer de bijeenkomst/vergadering gebruiken waarvoor deze bedoeld is’

‘Minder technische vragen tijdens een vergadering/bijeenkomst stellen’

‘Meer op hoofdlijnen i.p.v. details gaan zitten’

‘Meer korter en bondiger formuleren’

‘Meer eigen agendering door de raad’

‘Burgerparticipatie stimuleren/bevorderen’

‘Betere voorbereiding door raadsleden’

De conclusie die hier kan worden gemaakt is dat over het algemeen steeds dezelfde punten voorbijkomen. De redenen die genoemd werden om een bepaald vergadermodel te gaan gebruiken, werden ook door griffiers genoemd bij de vraag wat goed gaat en beter kan als het aankomt op het effectief vergaderen door de raad, waar het vergadermodel aan bijdraagt.

4.2 Welk onderscheid en daarmee typeringen kunnen gemaakt worden van de vergadermodellen?

In de vorige deelvraag zijn de verschillende vergadermodellen uiteengezet. Duidelijk werd dat naast de verschillen die vergadermodellen onderling hebben, er ook overeenkomsten zijn te ontdekken. Ook zijn er heel veel verschillende varianten van vergadermodellen en dat maakt dat er al met al heel veel soorten vergadermodellen in de praktijk gebruikt worden. Het was daarom nodig om de modellen te typeren. Om tot een overzichtelijk geheel te komen van de vergadermodellen zijn er typeringen aangebracht die een duidelijk onderscheid maken van de verschillen tussen vergadermodellen. Deze typeringen worden later in het onderzoek gebruikt om de verschillen tussen vergadermodellen en de invloed van die modellen op de vergadercultuur aan te kunnen tonen.

Procesmatige scheiding

De eerste scheiding die aangebracht kan worden bij de typering van vergadermodellen is een procesmatige scheiding. Met een procesmatige scheiding wordt een duidelijke scheiding van de drie fasen (beeldvorming, opinievorming, besluitvorming) om tot een besluit te komen, bedoeld. Voor elke fase is het duidelijk wanneer en hoe iets plaatsvindt. De scheiding is ook te zien in de aparte bijeenkomsten/vergaderingen die voor elke fase bestemd zijn of in duidelijke agendering.

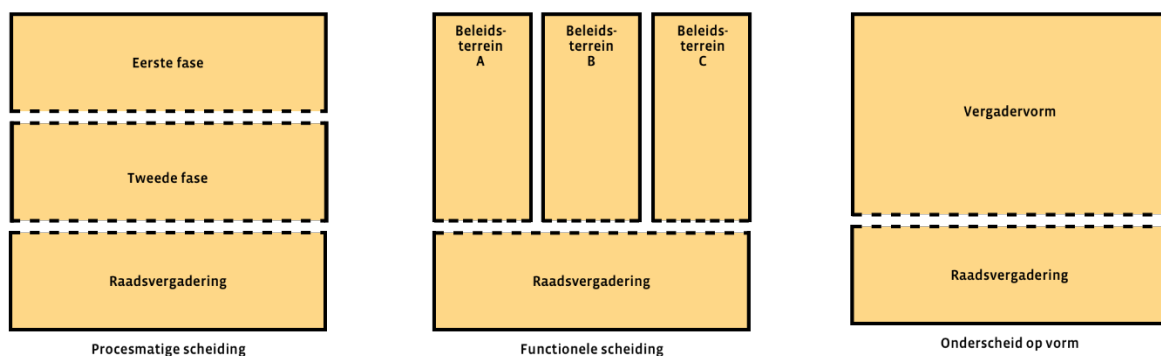
Functionele scheiding

Een functionele scheiding is te zien bij vergadermodellen die gebruik maken van verschillende commissies, die zich elk richten op een bepaald beleidsterrein/thema. Bij zulke commissies zijn niet alle raadsleden aanwezig en naast raadsleden zijn er ook burgerleden die zitting (kunnen) hebben in zo'n commissie.

Werk- of vergadervorm

Het laatste onderscheid dat gemaakt kan worden is die van een werk- of vergadervorm die sommige gemeenten hanteren. Hiermee kan een speciale avond met verschillende sessies bedoeld worden, maar ook bijvoorbeeld rondetafelgesprekken. Bij een vergadervorm is er nagedacht over hoe (bepaalde) besluitvormingsfasen vorm te geven binnen een vergadermodel.

Hieronder worden de drie typeringen elk middels een afbeelding verduidelijkt.

Figuur 5 Typeringen onderscheid vergadermodellen

Van de verschillende vergadermodellen die in de vorige deelvraag omschreven zijn, wordt aan de hand van een tabel, aangegeven van welke typering/scheiding gebruik wordt gemaakt. Er kunnen meerdere

typeringen van toepassing zijn voor sommige vergadermodellen. Het kan zijn dat er gemeenten zijn die een bepaald vergadermodel hanteren waar wel een procesmatige- of functionele of werk/vergadervorm wordt toegepast, maar dat in de tabel niet weergegeven wordt.

Soorten vergadermodellen	Procesmatige scheiding?	Functionele scheiding?	Vergadervorm?
BOB-Model			
Beeldvormende vergadering en later oordeels- en besluitvorming in de raad	Ja	Nee	Nee
Beeldvormende vergadering, oordeelsvormende vergadering, besluitvormende vergadering	Ja	Nee	Nee
BOB waarbij twee verschillende fasen op een avond plaatsvinden	Ja	Nee	Nee
Raadscommissiemodel			
Raadscommissies ter voorbereiding van de besluitvorming (raadsvergadering)	Nee	Ja	Nee
(thema) Informatiebijeenkomst, commissies en besluitvormende raad	Ja	Ja	Nee
Raadscommissie met besluitvormende raadsvergadering	Ja/Nee	Nee	Nee
BOB/Commissie (Mengvorm)			
Beeld- en oordeelsvorming in meerdere commissies en besluitvorming in raadsvergadering.	Nee	Ja	Nee
Beeld- en oordeelsvorming in een commissie en besluitvorming in raadsvergadering.	Ja/Nee	Nee	Nee
Beeldvormende avond, commissies voor oordeelsvorming en besluitvorming in raad.	Ja	Ja	Nee
Commissie (Beeldvorming), commissie (Oordeelsvorming) en gemeenteraad voor besluitvorming.	Ja	Nee	Nee
Commissies (Beeldvorming), commissies (Oordeelsvorming) en gemeenteraad voor besluitvorming.	Ja	Ja	Nee
Informatiebijeenkomst, commissie ter voorbereiding op besluitvorming in raad.	Ja	Nee	Nee
Beeldvorming in commissie en oordeels- en besluitvorming in gemeenteraad.	Ja	Nee	Nee

Informatiebijeenkomsten,
programmacommissies, oordeels- en
besluitvorming in raad.

Ja

Ja

Nee

Informatiebijeenkomst, opinie- en adviescommissies en raadsvergadering	Ja	Ja	Nee
---	----	----	-----

Andere vergadermodellen (werkvormen)

Politieke Avond	Ja/Nee	Nee	Ja
Politieke Markt	Ja/Nee	Nee	Ja
Carrouselmodel/Raadspleinmodel	Ja/Nee	Nee	Ja
Politieke forums/fora	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja
Het Voorster vergadermodel	Ja	Nee	Ja
1x per maand vergadering	Ja/Nee	Ja/Nee	Nee

Tabel 3 Soorten vergadermodellen met typering

Vergadermodellen op basis van de typering

Uit de bovenstaande tabel kunnen een zestal vergadermodellen gehaald worden op basis van de drie typering die aangebracht zijn. Het behoeft hier te vermelden dat deze vergadermodellen vanuit het perspectief van de onderzoeker komen, en met dit onderzoek duidelijk zal worden of het onderscheid dat gemaakt is, terug te zien is in de praktijk. Er kunnen namelijk door deelnemers van het vergadermodel andere scheidingen aangebracht worden, waar dit niet expliciet in het model zichtbaar is. De zes soorten vergadermodellen worden hieronder elk toegelicht.

Vergadermodel met alleen een procesmatige scheiding

Bij dit model zijn de fasen van besluitvorming (beeldvorming, opinievorming en besluitvorming) duidelijk van elkaar gescheiden en deze vinden vaak ook in aparte vergaderingen plaats. Onder dit model vallen veel gemeenten die het BOB-model hanteren. Het BOB-model wordt in de praktijk verschillend toegepast, maar heeft wel de fasen duidelijk van elkaar gescheiden. Naast gemeenten die het BOB-model hanteren vallen de gemeenten die één commissie gebruiken voor bijvoorbeeld beeldvorming en/of oordeelsvorming, hier ook onder.

Vergadermodel met alleen een functionele scheiding

Bij een vergadermodel dat alleen een functionele scheiding heeft wordt in twee of meerdere commissies de besluitvorming voorbereidt. Deze commissies zijn ingericht naar een specifiek beleidsterrein. In de raadsvergadering vindt besluitvorming plaats. De gemeenten die hieronder kunnen vallen zijn de gemeenten met een raadscommissiemodel, waarbij de besluitvorming wordt voorbereid in de commissies. Daarnaast horen ook de gemeenten die één keer in de maand vergaderen en op zo'n avond uit elkaar gaan in verschillende commissies, bij dit model.

Vergadermodel met alleen een werk- of vergadervorm

Bij dit model wordt gebruikgemaakt van een speciale werk- of vergadervorm die de verschillende fasen in het besluitvormingsproces vormgeven. Beeld- en oordeelsvorming worden in dit model via een speciale werk- of vergadervorm op dezelfde avond georganiseerd. Het verschilt per gemeente of besluitvorming ook op dezelfde avond plaatsvindt of dat dit een week of twee weken later gebeurt.

Vergadermodel met zowel een procesmatige- als functionele scheiding

Hier wordt zowel een procesmatige- als functionele scheiding gehanteerd. Dit houdt in dat de fasen gescheiden zijn in verschillende vergaderingen en dat er daarnaast met meerdere commissies vergaderd wordt. De scheiding in de fasen is te zien in de informatiebijeenkomsten of beeldvormende avonden die los van de commissies georganiseerd worden.

Vergadermodel met een procesmatige scheiding en een werk- of vergadervorm

Bij dit vergadermodel wordt van een werk/vergadervorm gebruikgemaakt waarbij deze werk/vergadervorm wordt ingezet voor een bepaalde fase(n) in het besluitvormingsproces. Dit kan bijvoorbeeld alleen bedoeld zijn voor beeldvorming of oordeelsvorming of voor beide fasen (middels duidelijke agendering). Wanneer er alleen beeld- of oordeelsvorming plaatsvindt, vindt de andere fase op een andere manier en tijd plaats. De procesmatige scheiding is terug te zien in de aparte bijeenkomsten voor de verschillende fasen.

Vergadermodel met een functionele scheiding en een werk- of vergadervorm

Bij het laatste vergadermodel wordt er naast de commissies ook nog gebruikgemaakt van een speciale werk- of vergadervorm. Zo'n werk- of vergadervorm wordt ingericht om bijvoorbeeld met inwoners in gesprek te gaan.

Als er gekeken wordt naar de omschrijvingen van de vergadermodellen door de griffiers en de vergaderkalenders die gemeenten hebben, kan er een indeling gemaakt worden van de aantallen gemeenten per typering van de vergadermodellen. Het behoeft te vermelden dat er met dit onderzoek ook onderzocht zal worden of de typering die gemaakt zijn, ook overeenkomen met hoe gebruikers van vergadermodellen naar hun eigen vergadermodel kijken.

Typering	Aantal	Percentage
Procesmatige scheiding	63	38%
Functionele scheiding	36	22%
Procesmatige- en functionele scheiding	32	20%
Procesmatige scheiding en werk- of vergadervorm	16	10%
Werk- of vergadervorm	13	8%
Functionele scheiding en werk- of vergadervorm	3	2%

Totaal: 163
(waarvan gemeentenaam bekend
is)

Tabel 4 Aantal gemeenten per typering

Op basis van de bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat er het meest gebruik wordt gemaakt van alleen een procesmatige scheiding. Daarnaast liggen 'functionele scheiding' en 'procesmatige- en functionele scheiding' dicht bij elkaar qua aantallen.

4.3 Hoe beoordelen de gebruikers van vergadermodellen de structuur van hun eigen vergadermodel en hoe definiëren ze hun vergadercultuur?

De zes verschillende vergadermodellen (typeringen) die uiteengezet zijn op basis van de scheidingen die zijn aangebracht, worden in de rest van dit onderzoek gebruikt.

Het behoeft hierbij te vermelden dat bij de resultaten van de zes verschillende typeringen, de onderzoeker uitgaat van wat de respondent heeft ingevuld. Het hoeft daarom niet zo te zijn dat bij de keuze van een respondent voor een bepaalde typering, de gemeente waar de respondent bij hoort, in de praktijk ook van die typering gebruikmaakt.

Er zijn drie verschillende groepen te onderscheiden als het aankomt op de keuze voor een bepaalde typering van het vergadermodel. De eerste groep bestaat uit respondenten van een bepaalde gemeente, waar een groot deel van die groep dezelfde typering vindt passen bij het vergadermodel. Van deze groep gemeenten ziet een groot deel (op een paar na) dezelfde typering als dat de onderzoeker had verwacht. De tweede groep respondenten bestaat uit personen die naast een bepaalde scheiding (die veel andere respondenten van dezelfde gemeente zien), nog een scheiding zien of zij zien bij twee scheidingen maar één scheiding. Deze groep ziet dus een extra scheiding of een scheiding minder dan wat de onderzoeker voor ogen had.

De derde en laatste groep bestaat uit personen die een compleet andere scheiding zien dan de onderzoeker en mederespondenten uit dezelfde gemeente. Al met al maakt het verschil in keuzes het dus lastig om concreet iets te zeggen over hoe gebruikers van bepaalde vergadermodellen tegen de structuur van de eigen gemeente aankijken. Bij de keuze voor een bepaalde typering werd duidelijk dat respondenten van dezelfde gemeente verschillend kijken naar de structuur van hun vergadermodel.

Met de respondenten worden de gebruikers van vergadermodellen bedoeld. Dit zijn de raadsleden, burgerleden, wethouders en burgemeesters. Aangezien het overgrote deel van de respondenten uit raadsleden bestond, was het lastig om de antwoorden van de verschillende actoren met elkaar te vergelijken. Daarom wordt deze groep actoren onder één groep respondenten gezien.

In totaal hebben 375 respondenten uit 77 gemeenten in de enquête een keuze gemaakt uit één van de zes typeringen en per typering zullen de resultaten worden gepresenteerd.

Procesmatige scheiding

30% (n=112) van de 375 respondenten gaven aan dat hun vergadermodel alleen een procesmatige scheiding heeft. Hiervan heeft 60% (n=67) de enquête volledig ingevuld en op basis van die antwoorden zullen de resultaten worden gebaseerd.

In totaal waren er van 45 gemeenten respondenten die een procesmatige scheiding zagen, waarvan uit 36 gemeenten respondenten de enquête volledig hebben ingevuld. Uit reacties voor de keuze van alleen een procesmatige scheiding komt meermaals het woord BOB naar voren.

Op de vraag in hoeverre het vergadermodel prettig werkt, geven de respondenten een gemiddeld cijfer van een 6,9 met een standaardafwijking van 2,0. Aangegeven wordt dat de fasen goed en duidelijk van elkaar gescheiden zijn, en mits iedereen zich aan de fasen houdt, er tot goede besluitvorming wordt gekomen. Echter wordt ook door een aantal aangegeven dat doordat er verschillende vergaderingen zijn, dit ten nadele kan zijn voor de werkdruk.

Op de vraag in hoeverre de raadsleden het model snappen op een schaal van 1 tot 10 (1= niet goed en 10= zeer goed), komt een gemiddeld cijfer van 6,5 uit met een standaardafwijking van 1,9. Over het algemeen snappen de gebruikers het model, alleen geven sommigen aan dat in de uitvoering niet terug te zien. Beeldvorming en oordeelsvorming willen weleens door elkaar heen lopen. Een ander voorbeeld dat meermaals gegeven werd is het stellen van vragen op de verkeerde momenten.

De respondenten werd gevraagd om de vergadercultuur van hun gemeenteraad in één woord te beschrijven. De twee woorden die het vaakst genoemd zijn waren kudde en arena. Met een kudde wordt een coalitie bedoeld die het college volgt, waardoor er weinig ruimte is voor de oppositie. Met een arena wordt het (onderlinge) debat bedoeld. Omschrijvingen die werden gegeven om de raad als groep te omschrijven zijn vertegenwoordigers, heksenketel, wij/zij en collectief.

Bij elke typering wordt tot slot nog een bijzondere omschrijving van de vergadercultuur en de raad als groep laten zien die gegeven is door een respondent. Deze kunnen we de lezer niet onthouden.

De snelweg a1. Soms een botsing, soms hufterig rijgedrag, soms onhandige manoeuvres die door een hardrijder flink verbaal wordt aangepakt, soms rustig in en uitvoegen...

(over de vergadercultuur)

Een kruiwagen vol met kikkers. Veel fracties met even zovele opvattingen en meningen.

(over de raad als groep)

Functionele scheiding

Bij de tweede typering die aangebracht is, een vergadermodel met alleen een functionele scheiding, heeft 26% (n=97) van de respondenten aangegeven dat hun vergadermodel daar gebruik van maakt. Hiervan heeft 66% (n=64) de enquête volledig ingevuld.

In totaal waren er van 32 gemeenten respondenten die een functionele scheiding zagen, waarvan uit 27 gemeenten respondenten de enquête volledig hebben ingevuld. Uit reacties voor de keuze van alleen een functionele scheiding komt vaak naar voren dat gebruik gemaakt wordt van een aantal commissies.

De respondenten geven gemiddeld een 7 op de vraag in hoeverre zij het vergadermodel prettig vinden werken. De standaardafwijking is een 1,7. De respondenten geven aan dat op thema's/beleidsterreinen specialisten ontstaan binnen fracties en er gefocust wordt op de inhoud, waardoor zaken snel afgehandeld kunnen worden. Minpunten die worden genoemd zijn dat er soms teveel politiek wordt bedreven in de commissies en dat er herhalingen plaatsvinden in de raad.

Op de vraag in hoeverre de raadsleden en/of burgerleden het model snappen, wordt een gemiddeld cijfer van 7,3 gegeven met een standaardafwijking van 1,8. Aangegeven wordt dat de meeste raadsleden het model goed begrijpen, maar dat het toch gebeurt dat de commissie nog eens dunnetjes wordt overgedaan in de raad of dat raadsleden nogmaals dezelfde vragen stellen.

Ook aan de respondenten die functionele scheiding hebben aangegeven werd gevraagd om de vergadercultuur van hun gemeenteraad in 1 woord te omschrijven. De drie woorden die het meest genoemd werden waren constructief, arena en collectief. Met collectief wordt de gezamenlijke discussie bedoeld wat uiteindelijk leidt tot een advies of besluit. Met arena werd als toelichting gegeven dat de vergaderingen langdradig waren en veel op details. Met constructief wordt ook wel opbouwend bedoeld. Bij het beschrijven in één woord van de raad als groep komt weer het woord constructief veel naar voren. Daarnaast werd 'betrokken' ook genoemd.

Ook hier wordt een bijzondere omschrijving van de vergadercultuur en de raad als groep, gegeven door een respondent, laten zien.

Een toilet. Iedereen kan zijn (onnodige) plasje doen.

(over de vergadercultuur)

Lekenbestuur. Iedereen doet zijn best, maar alles weten is alles begrijpen.

(over de raad als groep)

Procesmatige- en functionele scheiding

Bij het volgende vergadermodel is er zowel sprake van een procesmatige- als functionele scheiding. 25% (n=92) van de respondenten gaven aan dat hun vergadermodel zowel een procesmatige- als functionele scheiding heeft. Van deze groep heeft 72% (n=66) de enquête volledig ingevuld.

In totaal waren er van 44 gemeenten respondenten die een functionele scheiding zagen, waarvan uit 36 gemeenten respondenten de enquête volledig hebben ingevuld. Bij de reacties op de keuze voor deze typering komt zowel de term BOB naar voren als dat er gezegd wordt dat er gebruikgemaakt wordt van meerdere commissies.

Een gemiddelde van een 7,4 werd gegeven door de respondenten op de vraag in hoeverre zij het vergadermodel prettig vinden werken. De standaardafwijking van dit gemiddelde is 1,4. Aangegeven wordt dat de fasen van tevoren duidelijk zijn en dat met een duidelijke scheiding van fasen tot goede besluitvorming wordt gekomen. Het inzetten van commissies levert specialisten op binnen fracties en minder vergaderdruk. Wel wordt aangegeven dat er herhalingen (kunnen) plaatsvinden uit eerdere vergaderingen/fasen.

Op de vraag in hoeverre de gebruikers van het vergadermodel het model snappen, komt er een gemiddelde uit van een 6,9 met een standaardafwijking van een 1,8. Over het algemeen zijn de reacties positief en wordt aangegeven dat er altijd uitzonderingen zijn in de raad als het gaat over snappen van het model. Ook wordt er door enkele respondenten aangegeven dat sommige gebruikers de fasen niet goed gebruiken of door elkaar halen.

Aan elke groep respondenten werd gevraagd om de vergadercultuur van hun gemeenteraad in één woord te omschrijven. Er waren meerdere woorden die vaak genoemd werden. Dit waren de benamingen ontmoetingsplaats, arena, collectief, kudde en respectvol. Met ontmoetingsplaats wordt bedoeld dat de raad of commissie bij elkaar komt en naars elkaar ideeën en standpunten luistert. Respectvol houdt in dat afwijkende meningen ook gehoord worden en dat iedereen zijn/haar punt kan maken. De benaming arena werd zowel positief als negatief bedoeld. In positieve zin ontstaat er een goed en fel debat. In negatieve zin betekent het dat er gekibbel over en weer is en er chaos kan ontstaan. Collectief betekent de gezamenlijkheid als raad en met kudde wordt bedoeld dat er een duidelijke scheiding te zien is tussen coalitie en oppositie en dat de coalitie achter het college aanloopt.

Op de vraag hoe de respondenten de raad als groep zouden omschrijven, werden de benamingen collectief, constructief en divers het meest genoemd. Ook hier wordt een bijzondere omschrijving van de vergadercultuur en de raad als groep, gegeven door een respondent, laten zien.

Loopgraven. Coalitie is een blok. Oppositie wordt niet serieus genomen.

(over de vergadercultuur)

Strijdvaardig. Mensen staan voor hun besluit en willen hun mening graag geven. Bij verschillende punten kan het soms best pittig zijn. Maar het is ook heel gezellig.

(over de raad als groep)

Werk- of vergadervorm

Bij de volgende typering is geen sprake van een procesmatige- en functionele scheiding. Hier wordt een (speciale) werk- of vergadervorm gehanteerd om tot besluitvorming te komen. Er waren weinig respondenten die vonden dat hun vergadermodel alleen een werk- of vergadervorm heeft. Dit betrof 4% (n=16) van alle respondenten. 75% (n=12) van deze groep heeft de enquête volledig ingevuld.

In totaal waren er van 11 gemeenten respondenten die een (speciale) werk- of vergadervorm zagen, waarvan uit 7 gemeenten respondenten de enquête volledig hebben ingevuld. Een politieke markt is een reactie die gegeven werd in de toelichting bij de keuze voor deze typering.

Aan de respondenten werd gevraagd in hoeverre zij het vergadermodel prettig vinden werken. Daaruit kwam een gemiddelde van een 7,3. De standaardafwijking van dit gemiddelde is een 1,4. Aangegeven wordt dat het toegankelijk is voor inwoners om in de beginfase aan te kunnen schuiven.

De raad begrijpt het vergadermodel goed volgens de respondenten. Een gemiddelde van een 7,7 met een standaardafwijking van 1,3 laat dit zien. Er worden geen concrete toelichtingen gegeven door de respondenten, behalve dat het voor nieuwe raadsleden altijd meer wennen is dan gevestigde raads- en/of burgerleden.

Ook aan deze groep respondenten is gevraagd om de vergadercultuur van hun gemeenteraad te omschrijven. Elke respondent gaf een andere beschrijving. Benamingen die genoemd werden zijn theater, respectvol, arena, ontmoetingsplaats en onvoorspelbaar. Theater en arena liggen dicht bij elkaar als er gekeken wordt naar de omschrijvingen die er zijn gegeven. Hier komt in beide antwoorden naar voren dat het vooral een 'theater' gericht naar buiten is. Benamingen die zijn gegeven om de raad als groep te omschrijven zijn onder andere collectief, afstandelijk, geduldig en divers.

In verband met het weinige aantal respondenten waren er weinig omschrijvingen voor de vergadercultuur en de raad als groep die er uitsprongen.

Procesmatige scheiding en werk- of vergadervorm

Bij deze typering wordt gebruikgemaakt van een procesmatige scheiding met daarnaast een (speciale) werk- of vergadervorm. Van de 333 respondenten gaf 9% (n=35) aan zowel een procesmatige scheiding als werk- of vergadervorm te hebben. 63% (n=22) van deze groep heeft de enquête volledig ingevuld.

In totaal waren er van 24 gemeenten respondenten die een (speciale) werk- of vergadervorm zagen, waarvan uit 18 gemeenten respondenten de enquête volledig hebben ingevuld. Uit de reacties voor de keuze van deze typering wordt door een aantal respondenten aangegeven met een BOB-structuur te werken waarin (verschillende) werkvormen gehanteerd worden. Daarnaast wordt een Politieke Avond en Politieke Markt genoemd waar ook werkvormen gehanteerd worden.

Op de vraag in hoeverre de respondenten het vergadermodel prettig vinden werken komt een beduidend lager gemiddelde uit dan de vorige typering die zijn behandeld. Er werd een gemiddeld cijfer gegeven van een 6,4 met een grote standaardafwijking van 2,1. Aangegeven wordt dat er ruimte voor flexibiliteit is en dat de scheiding van het proces het proces langdurig kan maken. Een 6,8 (met een standaardafwijking van 1,9) werd gegeven op de vraag in hoeverre de raad het vergadermodel snapt. Het kan soms even duren voordat iedereen de structuur begrijpt.

De respondenten van deze typering hebben allemaal een andere beschrijving van de eigen vergadercultuur gegeven. Daarom wordt een aantal voorbeelden genoemd, zoals heksenketel, circusvoorstelling, schoolklas

en ontmoetingsplaats. Met heksenketel wordt door een respondent de duidelijke scheiding tussen oppositie en coalitie bedoeld. Met een schoolklas wordt bedoeld dat de raad vooral gericht is op het college en niet op zichzelf gericht is. De omschrijving die bij ontmoetingsplaats gegeven werd ging over dat iedereen hard op de inhoud is, maar wel netjes tegen elkaar blijft. Bij circusvoorstelling wordt niet door de raad op hoofdlijnen gebleven. Woorden die genoemd werden om de raad als groep te beschrijven zijn collegiaal, divers, collectief en vertegenwoordiging.

Ook hier wordt een bijzondere omschrijving van de vergadercultuur en de raad als groep, gegeven door een respondent, laten zien.

Zwembad. Gezamenlijke gerichtheid, veel geluid, soms ook geschreeuw dat door de akoestiek intenser klinkt en vermoeid kan maken, niet allemaal op dezelfde plek, niet allemaal in dezelfde richting gaande, naast zwemmen ook ruimte voor leren en stunts, lastig overzicht te hebben als je in het bad bent. Als je buiten het zwembad bent lastig te begrijpen hoe het werkt, wat er gebeurt of wat de samenhang is/het overzicht te hebben.

(over de vergadercultuur)

Collectief. Twee soorten mensen doen mee, hoofd vs onderbuik, ratio vs emotie.

(over de raad als groep)

Functionele scheiding en werk- of vergadervorm

Dit is de laatste typering (van de zes) die aan bod komt. Bij dit model wordt er gebruikgemaakt van een functionele scheiding en een werk/vergadervorm. 6% (n=23) van alle respondenten vonden deze typering passen bij hun vergadermodel. 57% (n=13) van deze groep heeft de enquête volledig ingevuld.

In totaal waren er van 19 gemeenten respondenten die een (speciale) werk- of vergadervorm zagen, waarvan uit 11 gemeenten respondenten de enquête volledig hebben ingevuld. Uit de toelichtingen die respondenten gaven bij de keuze voor deze typering komt naar voren dat er gebruikgemaakt wordt van commissies. De werkvorm is terug te zien in de gesprekken met burgers bij belangrijke onderwerpen.

Ook aan de laatste groep is gevraagd in hoeverre zij op een schaal van 1 tot 10 (1=niet prettig, 10=zeer prettig) het vergadermodel prettig vinden werken. Daar kwam een gemiddeld cijfer van een 7,2 uit met een standaardafwijking van 0,7, wat aangeeft dat de meningen eensgezind waren. Burgerparticipatie zorgt ervoor dat er meer meningen zijn over onderwerpen. Aan de andere kant wordt door een respondent aangegeven dat raadsleden, wethouders etc. zo'n bijeenkomst politiek kunnen maken, wat niet de bedoeling is. Een lager gemiddelde komt uit de stelling in hoeverre de raad het vergadermodel begrijpt. Een gemiddelde van 6,4 met een standaardafwijking van 1,6 laat dit zien.

De respondenten hebben de vergadercultuur van hun gemeenteraad in 1 woord kunnen beschrijven. Ondanks het weinige aantal respondenten voor deze typering die de enquête volledig hebben ingevuld, is één bepaald woord het vaakst genoemd. Dat was het woord kudde. Hiermee wordt de coalitie bedoeld die de dienst uitmaakt en het de eigen wethouders niet lastig maken. Arena werd ook door meerdere personen genoemd. Dit wordt omschreven als coalitie versus oppositie. Woorden waarmee de raad als groep is omschreven zijn gedreven, vertegenwoordigers en collegiaal.

Bij elke typering wordt tot slot nog een bijzondere omschrijving van de vergadercultuur en de raad als groep laten zien die gegeven is door een respondent. Deze kunnen we de lezer niet onthouden.

Wespennest. Inhoudelijke kritiek wordt amper nog los van persoonlijke kritiek gezien, waardoor men al snel punten probeert te scoren in plaats van inhoudelijk op een argument te reageren.

(over de vergadercultuur)

Rancuneus. Er is een sfeer ontstaan die veel tegenstellingen oproept en dat geeft weerstand en onnodige discussies over zogenaamde stokpaardjes.

(over de raad als groep)

Typering	Vergadercultuur	Raad als groep
Procesmatige scheiding	Kudde	Heksenketel
	Arena	Twee groepen
		Collectief
Functionele scheiding	Constructief	Constructief
	Arena	Betrokken
	Collectief	
Werk/vergadervorm	Arena	Collectief
	Ontmoetingsplaats	Divers
Procesmatige- én functionele scheiding	Ontmoetingsplaats	Collectief
	Arena	Constructief
	Collectief	Divers
	Kudde	
	Respectvol	
Procesmatige scheiding én werk/vergadervorm	Heksenketel	Divers
	Ontmoetingsplaats	Collectief
		Vertegenwoordiging
Functionele scheiding én werk/vergadervorm	Kudde	Collegiaal
	Arena	Vertegenwoordigers

Tabel 5 Overzicht typering en omschrijvingen vergadercultuur

Met de bovenstaande tabel wordt overzichtelijk weergegeven welke benamingen het vaakst zijn gegeven per typering. Overeenkomsten en verschillen tussen de typeringen zullen later in deelvraag 5 aan bod komen.

4.4 In hoeverre hebben verschillende typering van vergadermodellen invloed op de vergadercultuur?

In de vorige deelvraag is beschreven hoe gebruikers van vergadermodellen tegen de structuur van hun eigen vergadermodel aankijken en hoe zij de eigen vergadercultuur zouden omschrijven. Een vergadermodel en vergadercultuur hebben invloed op elkaar en dat is terug te zien in de werking van het vergadermodel. De mate van invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur zal deze deelvraag centraal staan. De zes typering van vergadermodellen worden in deze deelvraag gebruikt en deze worden elk apart behandeld. Aan de hand van stellingen is getracht te onderzoeken in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op een bepaald cultuuraspect. Op een schaal van 1 tot 10 (1= negatieve invloed, 10= positieve invloed) hebben de respondenten kunnen aangeven in hoeverre de invloed negatief of positief is.

Bij elke typering komen eerst een paar vragen aan bod die specifiek voor die typering bedoeld zijn. Deze vragen gaan over de inrichting van het vergadermodel en de samenstelling van de vergaderingen/bijeenkomsten. Daarna komen de algemene stellingen aan bod die de mate van positieve/negatieve invloed van het vergadermodel op bepaalde vergadercultuuraspecten laten zien. Deze stellingen zijn voor alle typeringen gelijk.

Procesmatige scheiding

Bij een procesmatige scheiding zijn de fasen van besluitvorming apart gescheiden, vaak in aparte vergaderingen. De respondenten verschilden van mening of deze scheiding van fasen een positieve of juist negatieve invloed heeft op de vergadercultuur. 53,5 procent was het hiermee (zeer) eens tegenover 46,5 procent die het hiermee (zeer) oneens waren.

Dit model geeft overzicht en het is duidelijk wat er tijdens een bepaalde vergadering plaatsvindt. Aan de andere kant kunnen er herhalingen plaatsvinden of wordt er (te) uitvoerig over bepaalde zaken gesproken. De fasen gescheiden in aparte vergaderingen heeft volgens 77% van de respondenten wél een positieve invloed op het besluitvormingsproces.

Bij een procesmatige scheiding is de raad gezamenlijk aanwezig bij alle vergaderingen. 55% (eens of zeer eens) van de respondenten geeft aan dat dat een positieve invloed heeft op de vergadercultuur, tegenover 45 procent die het hiermee (zeer) oneens is.

Het gezamenlijk aanwezig zijn heeft invloed op de onderlinge verhoudingen. Informeel kunnen er dingen worden opgelost. Daarentegen wanneer iedereen aanwezig is, kan dit leiden tot langere vergaderingen door lange discussies of het aantal vragen die gesteld worden. Bijna driekwart (75 procent) vindt wel dat wanneer de raad gezamenlijk aanwezig is bij vergaderingen, dit een positieve invloed heeft op de besluitvorming.

Tot slot is er gevraagd of een algemene commissie (met eventuele burgerleden), indien van toepassing, een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. Hiervan vindt iets meer dan de helft van de respondenten dat dat een positieve invloed heeft. Het inzetten van burgerleden ontlast het werk van raadsleden en is vooral bij de beeldvorming nuttig. Een ruime 70 procent vindt dat een algemene commissie (met eventuele burgerleden) een positieve invloed heeft op de besluitvorming.

Stellingen

In totaal zijn er 11 stellingen voorgelegd aan de respondenten, waarbij elke stelling de invloed van het vergadermodel op een bepaalde cultuuraspect laat zien. In de tabel hieronder wordt per aspect laten zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op dat aspect.

Cultuuraspect	(1=negatieve invloed, 10= positieve invloed)
Interactie tussen raadsleden onderling	6,1 (standaardafwijking: 1,6)
Interactie tussen raad en college	6,1 (standaardafwijking: 1,6)
Het debat onderling aangaan als raad	5,9 (standaardafwijking: 1,8)
Participatie burgers/interactie raad met burgers	6,0 (standaardafwijking: 1,8)
Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst	6,7 (standaardafwijking: 1,7)
Aan bod komen van alle fasen	6,8 (standaardafwijking: 1,8)
Voorzitterschap	6,3 (standaardafwijking: 1,6)
Hoeveelheid technische vragen	6,1 (standaardafwijking: 2,1)
Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen	6,0 (standaardafwijking: 1,6)
Plaatsvinden van herhalingen	5,5 (standaardafwijking: 1,8)
Duur van een vergadering/bijeenkomst	5,3 (standaardafwijking: 2,0)

Tabel 6 Procesmatige scheiding

Wat opvalt aan de bovenstaande tabel zijn de twee aspecten die uitsteken in positieve zin en de twee aspecten die juist lager zijn dan de rest en waar het vergadermodel dus een meer negatieve invloed op heeft. De twee aspecten waarvan de invloed van het vergadermodel het meest positief is, zijn 'de duidelijkheid van het doel van de vergadering/bijeenkomst' en 'het aan bod komen van alle fasen van besluitvorming'. Daar draagt het feit dat de fasen gescheiden zijn, vaak in aparte vergaderingen, aan bij. Weliswaar is er meer kans dat er daardoor meer herhalingen (kunnen) plaatsvinden en dat de duur van vergaderingen/bijeenkomsten daarmee toenemen. Zeker het laatste aspect, 'de duur van een vergadering', waar de standaardafwijking ook groot is, laat dit zien.

Aan de respondenten werd aan het einde van de enquête gevraagd in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen onderling tussen de raad en tussen raad en college. Het merendeel (73 en 61%) geeft aan dat het vergadermodel een beetje invloed heeft op de verhoudingen. Daarnaast geeft de grootste groep van de respondenten (48%) aan dat de raad reactief is en dat het vergadermodel hier geen invloed op heeft.

Functionele scheiding

Bij een functionele scheiding wordt er gebruik gemaakt van twee of meer verschillende commissies die zich elk op een bepaald beleidsterrein/thema richten. 70 procent van de respondenten vindt dat de inrichting van het vergadermodel met verschillende commissies een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. Echter wordt wel aangegeven dat de cultuur en sfeer per commissie kan verschillen. Dat betekent dus dat er verschil is in hoe een commissie verloopt. Een groter percentage (80 procent) vindt dat werken met meerdere commissies een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

Bij commissies zijn niet alle raadsleden aanwezig en op de stelling dat dit gegeven een positieve invloed heeft op de vergadercultuur, is 64 procent het daar mee eens tegenover 36 procent die het daar niet mee eens is. Het vormen van specialisten zorgt ervoor dat de werkdruk afneemt. Daarentegen kunnen er informeel niet dingen worden besproken, omdat niet iedereen aanwezig is. 63% van de respondenten vindt dat wanneer niet alle raadsleden aanwezig zijn, dit een positieve invloed heeft op de besluitvorming.

Bij deze typering is ook gevraagd hoe de commissies zijn ontstaan. De grootste groep van respondenten geeft aan dat deze zijn ingericht door de raad zelf, gevolgd door de groep die het niet (zeker) weet.

Stellingen

In totaal zijn er 11 stellingen voorgelegd aan de respondenten, waarbij elke stelling de invloed van het vergadermodel op een bepaalde cultuuraspect laat zien. In de tabel hieronder wordt per aspect laten zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op dat aspect.

Cultuuraspect	(1=negatieve invloed, 10= positieve invloed)
Interactie tussen raadsleden onderling	6,3 (standaardafwijking: 1,7)
Interactie tussen raad en college	6,6 (standaardafwijking: 1,6)
Het debat onderling aangaan als raad	6,1 (standaardafwijking: 1,9)
Participatie burgers/interactie raad met burgers	5,5 (standaardafwijking: 1,9)
Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst	6,8 (standaardafwijking: 1,6)
Aan bod komen van alle fasen	6,4 (standaardafwijking: 1,6)
Voorzitterschap	6,4 (standaardafwijking: 1,4)
Hoeveelheid technische vragen	6,4 (standaardafwijking: 1,8)
Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen	6,1 (standaardafwijking: 1,4)
Plaatsvinden van herhalingen	5,2 (standaardafwijking: 1,4)
Duur van een vergadering/bijeenkomst	5,8 (standaardafwijking: 1,5)

Tabel 7 Functionele scheiding

Gegeven de scores in de tabel hierboven, vallen er twee scores op, die relatief lager zijn dan de andere gemiddeldes. Dat zijn de cultuuraspecten 'participatie burgers en de interactie van raad met burgers' en het cultuuraspect 'plaatsvinden van herhalingen'. Over het eerste aspect betreffende de participatie van burgers en de interactie met de burgers geven de respondenten aan dat burgers soms het belang niet zien of weten van de commissievergaderingen en daarnaast beperkte mogelijkheden hebben om te participeren. Dit kan alleen met beperkte spreektijd. Over het tweede aspect 'plaatsvinden van herhalingen' wordt door een aantal respondenten aangegeven dat het voor wil doen dat commissies overgedaan worden in de raad.

Een cultuuraspect dat er uitspringt is 'het duidelijk zijn van het doel van de vergadering/bijeenkomst'. Dit komt doordat de ordening van het vergadermodel gericht is op inhoud. Het tweede aspect dat een iets hoger gemiddelde heeft dan de overige cultuuraspecten is 'de interactie tussen raad en college'. Dit zou verklaard kunnen worden doordat een commissie minder formeel en meer open is, of dat alleen de wethouder van dat specifieke beleidsterrein of thema aanwezig is.

Aan de respondenten werd aan het einde van de enquête gevraagd in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen onderling tussen de raad en tussen raad en college. Het merendeel (50 en 48%) geeft aan dat het vergadermodel een beetje invloed heeft op de verhoudingen. Op de vraag of de raad pro- of reactief is en of het vergadermodel daar invloed op heeft, geeft de grootste groep (67%) aan dat de raad reactief is, maar zijn er evenveel respondenten die vinden dat het vergadermodel daar wel/geen invloed op heeft. Er kunnen verschillen zijn tussen commissies.

Procesmatige- en functionele scheiding

De procesmatige scheiding laat zich in het vergadermodel zien door de fasen apart van elkaar te scheiden, vaak in separate vergaderingen. De inrichting van het vergadermodel (fasen apart gescheiden) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur geeft 80 procent van de respondenten aan. Er is meer tijd tussen de vergaderingen, wat de kwaliteit van de besluitvorming ten goede komt en ook om elkaar tussentijds te vinden. Een nog grotere groep (ruim 90%) vindt dat de fasen apart gescheiden een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

De functionele scheiding laat zich zien in de verschillende commissies die het vergadermodel kent. 74 procent van de respondenten vindt dat deze een positieve invloed hebben op de vergadercultuur. Hier komt weer naar voren dat er specialisten ontstaan binnen fracties, die met anderen binnen een commissie een zelfde soort kennis hebben over het onderwerp/thema. Wel kan dit voor kleine fracties lastiger zijn. Ruim 85 procent van de respondenten geeft aan dat de verschillende commissies een positieve invloed hebben op het besluitvormingsproces.

Niet iedereen van de raad is bij de commissies aanwezig. Op de vraag of dat een positieve invloed heeft op de vergadercultuur, zijn de respondenten meer verdeeld. Een kleine 60 procent is het eens met de stelling tegenover ruim 40 procent die het hier niet mee eens is. Aangegeven wordt dat de afwisseling van commissie en raad positief kan uitpakken maar dat de sfeer per commissie kan verschillen.

Een iets mindergrote groep (rond de 55%) geeft aan het eens te zijn met de stelling dat wanneer niet iedereen van de raad bij de commissies aanwezig is, dit een positieve invloed heeft op de besluitvorming. Iets minder dan de helft (45%) is het daar mee oneens. Er wordt gezegd dat het vertrouwen goed moet zijn binnen de fractie om alles ook goed mee te krijgen. Dit om herhaling in de raad te voorkomen. Daarnaast werd ook aangegeven dat het voor kleinere fracties lastig is om alles mee te krijgen en aan te schuiven wanneer er parallelle vergaderingen/bijeenkomsten zijn.

Stellingen

In totaal zijn er 11 stellingen voorgelegd aan de respondenten, waarbij elke stelling de invloed van het vergadermodel op een bepaalde cultuuraspect laat zien. In de tabel hieronder wordt per aspect laten zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op dat aspect.

Cultuuraspect	(1=negatieve invloed, 10= positieve invloed)
Interactie tussen raadsleden onderling	6,6 (standaardafwijking: 1,4)
Interactie tussen raad en college	6,4 (standaardafwijking: 1,5)
Het debat onderling aangaan als raad	6,2 (standaardafwijking: 1,9)
Participatie burgers/interactie raad met burgers	6,1 (standaardafwijking: 1,5)
Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst	7,1 (standaardafwijking: 1,6)
Aan bod komen van alle fasen	7,2 (standaardafwijking: 1,5)
Voorzitterschap	6,5 (standaardafwijking: 1,4)
Hoeveelheid technische vragen	6,2 (standaardafwijking: 1,9)
Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen	5,9 (standaardafwijking: 1,7)
Plaatsvinden van herhalingen	5,7 (standaardafwijking: 1,6)
Duur van een vergadering/bijeenkomst	5,9 (standaardafwijking: 1,7)

Tabel 8 Procesmatige- en functionele scheiding

De twee cultuuraspecten die hoger scoren dan de andere cultuuraspecten, waar het vergadermodel een positievere invloed heeft op de vergadercultuur, zijn 'het duidelijk zijn van het doel van de vergadering/bijeenkomst' en 'het aan bod komen van alle fasen'. Aangegeven wordt dat het helder en duidelijk is wat wanneer plaatsvindt en dat de BOB-structuur daarbij helpt. Het aan bod komen van alle fasen is terug te zien in de scheiding van de fasen middels de (aparte) vergaderingen.

'Het plaatsvinden van herhalingen' en 'het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen' zijn de cultuuraspecten die het laagst scoren volgens de respondenten. Sommige respondenten geven aan dat in de raad toch nog dingen herhaald worden uit de commissies en dat voorzitters daar op horen te handhaven. Wat betreft het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen wordt aangegeven dat wanneer het vergadermodel meerdere rondes heeft om tot besluitvorming te komen, er meer ruimte is om in details te gaan treden, bij bijvoorbeeld belangrijke onderwerpen. Verder wordt gezegd dat raads- en commissieleden hier zelf verantwoordelijk voor zijn en de voorzitter hier ook een belangrijke rol in heeft.

Aan het einde van de enquête werd gevraagd in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen tussen de raad onderling en tussen raad en college. De grootste groep van respondenten (51 en 46%) gaf aan dat het vergadermodel een beetje invloed heeft op de verhoudingen. De respondenten (68%) vinden daarnaast dat de raad reactief is en van die groep vinden iets meer respondenten (36%) dat het vergadermodel daar geen invloed op heeft. Er wordt aangegeven dat er weinig voorstellen uit de raad zelf komen door de duale opstelling. Een model verandert dat niet. Anderen geven aan dat door de scheiding van fasen er meer informatie van het college en de ambtelijke organisatie gevraagd worden.

Werk- of vergadervorm

65 procent van de respondenten vindt dat de inrichting van het model (door middel van een werk- of vergadervorm) een positieve invloed heeft op de vergadercultuur tegenover 35 procent die het daar mee oneens is. Een groter aantal respondenten (80%) vindt dat deze inrichting een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

Niet iedereen van de raad is gezamenlijk aanwezig bij verschillende sessies (die parallel kunnen lopen) en/of ronde tafels. Weer geeft 65 procent van de respondenten aan dat dit een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. Specialisten (van fracties) krijgen een podium en hebben verstand van de onderwerpen die aan bod komen. Interessant is wel om te zien dat evenveel mensen het eens en oneens zijn met de stelling dat wanneer niet iedereen van de raad aanwezig is bij sessies en/of ronde tafels, dit een positieve invloed heeft op de besluitvorming.

Als extra vraag aan de respondenten van deze typering is gesteld wat de rol van het college is bij de speciale werk- of vergadervorm. De antwoorden op deze vraag variëren van alleen luisterend als toehoorder, het verstrekken van informatie tot het beantwoorden van vragen.

Stellingen

In totaal zijn er 11 stellingen voorgelegd aan de respondenten, waarbij elke stelling de invloed van het vergadermodel op een bepaalde cultuuraspect laat zien. In de tabel hieronder wordt per aspect laten zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op dat aspect.

Cultuuraspect	(1=negatieve invloed, 10= positieve invloed)
Interactie tussen raadsleden onderling	7,0 (standaardafwijking: 1,3)
Interactie tussen raad en college	6,6 (standaardafwijking: 1,3)
Het debat onderling aangaan als raad	6,4 (standaardafwijking: 1,4)
Participatie burgers/interactie raad met burgers	7,1 (standaardafwijking: 1,0)
Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst	7,3 (standaardafwijking: 1,4)
Aan bod komen van alle fasen	6,8 (standaardafwijking: 1,5)
Voorzitterschap	6,9 (standaardafwijking: 1,3)
Hoeveelheid technische vragen	6,8 (standaardafwijking: 1,7)
Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen	6,5 (standaardafwijking: 1,6)
Plaatsvinden van herhalingen	6,4 (standaardafwijking: 1,7)
Duur van een vergadering/bijeenkomst	6,2 (standaardafwijking: 2,0)

Tabel 9 Werk- of vergadervorm

In bovenstaande tabel staan de gemiddeldes van de scores van in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op bepaalde vergadercultuuraspecten. Wat als eerste opvalt is dat er geen

enkele cultuuraspect lager dan een 6 scoort, wat bij de vorige drie typeringën wel het geval was. Over het algemeen liggen de scores hoger dan de vorige typeringën die zijn behandeld. Het behoeft te vermelden dat dit de kleinste groep was van respondenten en dat dit dus ook mogelijk terug kan worden gezien in de 'hogere' gemiddeldes. Niet alle respondenten hebben toelichtingen gegeven. Dat maakt het voor een kleine groep lastig om concrete uitspraken te doen die de scores duiden.

Wat opvalt is dat 'de participatie van burgers' een hoge score laat zien. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat de speciale werk/vergaderform ingezet is om meer met burgers in contact te komen. Hetzelfde kan het geval zijn bij het cultuuraspect 'interactie tussen raadsleden onderling'. De speciale werk/vergaderform kan het mogelijk maken dat raadsleden meer of op andere manieren met elkaar in contact komen.

Tot slot is nog aan de respondenten gevraagd in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen tussen de raad onderling en tussen raad en college. Bij de verhoudingen tussen de raad onderling is er een even grote groep respondenten (beide 42%) die 'geen' invloed ziet en een 'beetje' invloed. Bij de invloed van het vergadermodel op de verhoudingen tussen raad en college ziet de grootste groep (50%) een beetje invloed. Verder vindt de grootste groep respondenten (50%) dat de raad reactief is en het vergadermodel hier geen invloed op heeft.

Procesmatige scheiding en werk- of vergaderform

De procesmatige scheiding laat zich zien door de fasen van besluitvorming apart te scheiden door middel van de (verschillende) vergaderingen. Een kleine 80 procent van de respondenten vindt dat deze inrichting van het vergadermodel een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. Aangegeven wordt dat er meerdere momenten zijn om als raad samen met burgers etc. een onderwerp te bespreken. Met bijvoorbeeld een wisselende samenstelling ontstaat er meer een open cultuur. Ruim 80 procent vindt dat deze scheiding van fasen een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

Opvallend is dat de grootste groep respondenten (45 procent) het oneens is met de stelling dat de inrichting van het vergadermodel door middel van een speciale werk- of vergaderform een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. Weliswaar is een meerderheid (55 procent) het (zeer) eens met de stelling. Een reden die gegeven werd door respondenten die het oneens zijn met de stelling is de veelvoud van vergaderingen/bijeenkomsten. Wel is ruim 75 procent het eens met de stelling dat de speciale werk- of vergaderform een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

Bij deze typering zijn bij verschillende sessies (tegelijkertijd)/ronde tafels niet iedereen van de raad altijd aanwezig. Ruim 70 procent vindt dat dit een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. Met een kleinere groep is er meer aandacht voor elkaar, maar vraagt tegelijkertijd wel samenwerking en vertrouwen (van andere raadsleden). Een minder grote groep (60%) vindt dat dit een positieve invloed heeft op de besluitvorming. Met verschillende sessies tegelijkertijd is het voor kleinere fracties lastig om overal bij te kunnen zijn.

Stellingen

In totaal zijn er 11 stellingen voorgelegd aan de respondenten, waarbij elke stelling de invloed van het vergadermodel op een bepaalde cultuuraspect laat zien. In de tabel hieronder wordt per aspect laten zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op dat aspect.

Cultuuraspect	(1=negatieve invloed, 10= positieve invloed)
Interactie tussen raadsleden onderling	6,4 (standaardafwijking: 1,6)
Interactie tussen raad en college	6,5 (standaardafwijking: 1,3)
Het debat onderling aangaan als raad	6,4 (standaardafwijking: 2,0)
Participatie burgers/interactie raad met burgers	5,9 (standaardafwijking: 2,2)
Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst	7,1 (standaardafwijking: 2,0)
Aan bod komen van alle fasen	6,5 (standaardafwijking: 2,1)
Voorzitterschap	6,3 (standaardafwijking: 2,1)
Hoeveelheid technische vragen	6,5 (standaardafwijking: 2,5)
Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen	6,3 (standaardafwijking: 1,6)
Plaatsvinden van herhalingen	5,9 (standaardafwijking: 1,8)
Duur van een vergadering/bijeenkomst	6,5 (standaardafwijking: 1,7)

Tabel 10 Procesmatige scheiding en werk- of vergadervorm

Bovenstaande tabel laat de gemiddelde cijfers zien die de mate van invloed van het vergadermodel op de vergadercultuuraspecten laten zien. Wat opvalt is dat de standaardafwijkingen vrij hoog zijn. Bij maar liefst zes cultuuraspecten is de standaardafwijking 2 à 2,5 en dat laat zien dat de respondenten qua antwoorden niet dicht bij elkaar liggen.

Het cultuuraspect dat qua gemiddelde boven de andere aspecten uitsteekt, is het aspect 'duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst' met een 7,1. Aangegeven wordt dat het duidelijk is wat men kan verwachten.

Het tweede aspect dat opvalt vanwege de grote standaardafwijking van 2,5, is het aspect 'hoeveelheid technische vragen'. Aangegeven wordt dat het duidelijk is in de structuur waar de technische vragen moeten worden gesteld. Dit verschilt wel per gemeente. Wel wordt ook gezegd dat de praktijk nog weleens weerbarstiger wil zijn.

Een ander cultuuraspect dat opvalt vergeleken met de andere gemiddeldes is 'de participatie burgers/interactie raad met burgers'. Het gemiddelde van de respondenten is een 5,9 met een standaardafwijking van 2,2. Aangegeven wordt dat er wel mogelijkheden zijn voor burgers om op een bepaalde manier te participeren, maar dat er niet veel gebruik van wordt gemaakt.

'Het plaatsvinden van herhalingen' scoorde ook relatief lager dan de rest van de aspecten. Aangegeven wordt dat wanneer de fasen gescheiden zijn en onderwerpen vaker behandeld worden, dit leidt tot herhalingen, maar dat deze scheiding er ook voor kan zorgen dat de herhaling juist minder wordt.

Aan het einde van de enquête werd de respondenten gevraagd in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen tussen de raadsleden onderling en tussen raad en college. Bij de invloed op de verhoudingen tussen de raadsleden onderling ziet een even grote groep (beide 36%) 'veel' invloed als 'een beetje' invloed. Het heeft te maken met hoe de raadsleden het model gebruiken en de eigen rol vormgeven. Over de invloed van het model op de verhoudingen tussen raad en college ziet de grootste groep respondenten (55%) een beetje invloed. De grootste groep respondenten (77%) vindt dat de raad reactief is en het verschil is één respondent (voor geen invloed van model) in de zin van of het vergadermodel hier wel of geen invloed op heeft.

Functionele scheiding en werk- of vergadervorm

De functionele scheiding is terug te zien in de verschillende commissies die het vergadermodel kent. De respondenten zijn verdeeld over of deze verschillende commissies een positieve invloed hebben op de vergadercultuur. Iets meer dan 50 procent is het oneens met de stelling. Aangegeven wordt dat het in de commissies soms te politiek kan worden. Aan de andere kant wordt gezegd dat er met een vaste groep beter samengewerkt kan worden. Ruim 60 procent vindt dat de inrichting van het vergadermodel (met verschillende commissies) een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

De werk- of vergadervorm is ook op een bepaalde manier ingericht in het vergadermodel. Ruim 60 procent ziet dat deze vorm een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. De extra mogelijkheden die een speciale werk- of vergadervorm biedt kan een positieve invloed hebben op de vergadercultuur, mits de raad er goed mee omgaat en de mogelijkheden benut. Een kleine 70 procent vindt dat de inrichting van het model (door middel van een werk- of vergadervorm) een positieve invloed heeft op het besluitvormingsproces.

Niet iedereen van de raad is aanwezig bij de verschillende commissies en de werk- of vergadervorm(en). De respondenten zijn verdeeld of dit wel of niet een positieve invloed heeft op de vergadercultuur. 54 procent (tegenover 46%) is het eens met de stelling dat dit een positieve invloed heeft. Met een kleine groep is de sfeer meer intiem. Wel wordt aangegeven dat juist door het feit dat niet iedereen aanwezig is, raadsleden buiten de boot vallen en dit vooral voor kleine fracties geldt. Dit kan ook voor herhaling in de raad zorgen. Hetzelfde percentage (54%) vindt dat wanneer niet iedereen van de raad aanwezig is, dit een positieve invloed heeft op de besluitvorming.

Stellingen

In totaal zijn er 11 stellingen voorgelegd aan de respondenten, waarbij elke stelling de invloed van het vergadermodel op een bepaalde cultuuraspect laat zien. In de tabel hieronder wordt per aspect laten zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed heeft op dat aspect.

Cultuuraspect	(1=negatieve invloed, 10= positieve invloed)
Interactie tussen raadsleden onderling	5,8 (standaardafwijking: 1,2)
Interactie tussen raad en college	6,3 (standaardafwijking: 1,3)
Het debat onderling aangaan als raad	6,1 (standaardafwijking: 1,2)
Participatie burgers/interactie raad met burgers	5,4 (standaardafwijking: 1,5)
Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst	6,6 (standaardafwijking: 1,1)
Aan bod komen van alle fasen	6,2 (standaardafwijking: 1,1)
Voorzitterschap	6,2 (standaardafwijking: 1,4)
Hoeveelheid technische vragen	6,3 (standaardafwijking: 1,3)
Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen	6,2 (standaardafwijking: 1,5)
Plaatsvinden van herhalingen	5,2 (standaardafwijking: 1,3)
Duur van een vergadering/bijeenkomst	5,6 (standaardafwijking: 1,6)

Tabel 11 Functionele scheiding en werk- of vergadervorm

Het eerste dat opvalt aan de scores die de gemiddeldes laten zien van de antwoorden van de respondenten, is dat die over het algemeen vrij laag zijn. Iets anders dat opvalt is de standaardafwijking, die rond de 1 ligt. Dit geeft aan dat de antwoorden van de respondenten niet ver uit elkaar liggen.

Er zijn drie cultuuraspecten die relatief lager scoren dan de overige cultuuraspecten. Dat zijn de aspecten 'participatie burgers', 'het plaatsvinden van herhalingen' en 'de duur van een vergadering/bijeenkomst'. Over de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers wordt gezegd dat er winst te behalen is wat betreft de participatie. Over het plaatsvinden van herhalingen wordt aangegeven door de respondenten dat het in de raad voor kan komen dat de commissie en/of eerdere rondes overgedaan worden.

Tot slot werd aan de respondenten gevraagd in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen tussen de raad onderling en tussen raad en college. De grootste groep respondenten (69 en 54%) vindt dat het vergadermodel een beetje invloed heeft op zowel de verhoudingen tussen de raad onderling en tussen raad en college. Interessant om te zien is dat de grootste groep respondenten (46%) vindt dat de raad reactief is en dat het vergadermodel hier wel invloed op heeft. Aangegeven wordt dat het college sturend is en dat de raad te weinig vooruit- en meedenkt.

4.5 Welke verschillen en overeenkomsten zijn er tussen de typeringen te zien?

In de vorige twee deelvragen zijn alle typeringen individueel behandeld qua resultaten die uit de enquête zijn gekomen. In de laatste deelvraag worden de zes typeringen met elkaar vergeleken en wordt er gekeken of er relevante verschillen of overeenkomsten te zien zijn.

Antwoordkeuzen		Reacties
Procesmatige scheiding	29,9%	112
Functionele scheiding	25,9%	97
Werk/vergaderform	4,3%	16
Procesmatige- én functionele scheiding	24,5%	92
Procesmatige scheiding én werk/vergaderform	9,3%	35
Functionele scheiding én werk/vergaderform	6,1%	23
Totaal		375

Tabel 12 Aantal keuzen per typering

Bovenstaande tabel laat zien dat er drie typeringen het meest vaak gekozen zijn door de respondenten. Dit geeft aan dat de procesmatige- en functionele scheiding alleen en in de combi het vaakst in de praktijk in vergadermodellen terug is te zien. De gebruikers van vergadermodellen kijken verschillend naar de structuur van het eigen vergadermodel en dat is ook terug te zien in de antwoordkeuzes voor een bepaalde typering. Waar bij de drie typeringen met de meeste respondenten er van één gemeente meerdere respondenten waren die dezelfde scheiding zagen, is bij de drie typeringen met de minste respondenten dit niet of veel minder het geval. Vooral bij de drie typeringen met de minste respondenten is het aantal gemeenten op het aantal respondenten het hoogst. Onderstaande tabel geeft het aantal gemeenten per typering weer.

Typering	Aantal gemeenten
Procesmatige scheiding	45
Functionele scheiding	32
Werk/vergaderform	11
Procesmatige- én functionele scheiding	44
Procesmatige scheiding én werk/vergaderform	24
Functionele scheiding én werk/vergaderform	19

Tabel 13 Aantal gemeenten per typering

Beoordeling structuur vergadermodel door gebruikers

Van alle zes de typeringen is bekeken hoe de gebruikers tegen hun eigen vergadermodel aankijken en dan met name de structuur van het model. Bij de gemiddeldes op de vraag in hoeverre de respondenten het vergadermodel prettig vinden werken, zijn er geen grote verschillen te zien tussen de typeringen, op één na. De typering 'procesmatige scheiding en werk/vergadervorm' heeft een gemiddelde dat lager is vergeleken met de rest. Waar deze typering een gemiddelde score van een 6,4 heeft, hebben de andere typeringen allemaal een score tussen de 6,9 en 7,4. Waarom deze score beduidend lager is, kan misschien verklaard worden doordat de combinatie van enerzijds de fasen gescheiden en anderzijds een speciale werkvorm het model flexibel maakt, maar dat de doorlooptijd daarmee lang kan zijn.

De vraag in hoeverre de raad (en eventuele burgerleden) het vergadermodel snappen, laat ook verschillende gemiddeldes zien bij de zes typeringen. Het is hier echter lastig om dat verschil goed te kunnen duiden. Uit veel reacties van respondenten wordt duidelijk dat de wil van raadsleden om het te willen begrijpen een belangrijke factor is hierbij. Ongeacht het type vergadermodel, wordt aangegeven dat sommige leden het niet willen begrijpen. Aan de andere kant wordt gezegd dat het voor nieuwe leden vaak wennen is, maar naarmate de tijd vordert het model eigen wordt gemaakt.

Vergadercultuur

Eerst is een algemene vraag gesteld aan de respondenten waaraan zij denken bij het horen en zien van het woord vergadercultuur. Hierbij zijn de volgende aspecten vaak genoemd:

- Omgang met elkaar
- Respect voor elkaar
- Omgangsvormen
- Onderlinge sfeer
- Ongeschreven regels
- Het debat
- De manier van vergaderen
- Vergaderen om het vergaderen
- Naar elkaar luisteren

Uit bovenstaande beschrijvingen wordt duidelijk dat bij een vergadercultuur gedacht wordt aan hoe er met elkaar als raad omgegaan wordt. De sfeer die ontstaat. Daarnaast de manier hoe er vergaderd wordt, de ongeschreven regels die er zijn.

Aan alle respondenten is vervolgens gevraagd om in 1 woord de vergadercultuur te omschrijven van hun eigen gemeenteraad. Om de respondenten hierover aan het denken te zetten werden als mogelijke voorbeelden genoemd: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde kameraadschap. Uit de resultaten blijkt dat veel respondenten gebruikgemaakt hebben van die omschrijvingen, maar ook met eigen beschrijvingen kwamen.

Typering	Vergadercultuur	Raad als groep
Procesmatige scheiding	Kudde	Heksenketel
	Arena	Twee groepen
		Collectief
Functionele scheiding	Constructief	Constructief
	Arena	Betrokken
	Collectief	
Werk/vergadervorm	Arena	Collectief
	Ontmoetingsplaats	Divers
Procesmatige- én functionele scheiding	Ontmoetingsplaats	
	Arena	Collectief
	Collectief	Constructief
	Kudde	Divers
	Respectvol	
Procesmatige scheiding én werk/vergadervorm	Heksenketel	Divers
	Ontmoetingsplaats	Collectief
		Vertegenwoordiging
Functionele scheiding én werk/vergadervorm	Kudde	Collegiaal
	Arena	Vertegenwoordigers

Tabel 14 Omschrijvingen vergadercultuur per typering

Bij de drie typeringen met de meeste respondenten, 'procesmatig', 'functioneel' en de combinatie 'procesmatig en functioneel' komt het woord '**arena**' naar voren. Arena kan zowel een positieve als negatieve betekenis hebben. Positief betekent het een (fel) debat op inhoud, maar in negatieve zin betekent het dat er vooral op details gedebatteerd wordt en/of er niet naar elkaar geluisterd wordt. Het is vanwege het tekort aan toelichtingen, moeilijk iets te kunnen zeggen over of er met de typeringen verschil is te zien qua positieve/negatieve betekenis van het woord arena.

Ten tweede dat opvalt is dat de term '**kudde**' wel bij 'procesmatig' en 'procesmatig en functioneel' (wel minder vaak benoemd bij 'procesmatig en functioneel') vaak genoemd wordt, maar niet bij 'functioneel'. Het is lastig om hier een verklaring voor te geven. Een mogelijke verklaring kan zijn dat kudde niet veel genoemd wordt bij de typering 'functioneel', omdat bij commissies de groepen kleiner zijn. Er wordt op een ander niveau met de wethouders vergaderd.

Bij de 'functionele scheiding' komt de benaming '**constructief**' vaak naar voren, in tegenstelling tot bij de typeringen 'procesmatig' en 'procesmatig en functioneel'. Dat constructieve kan teruggezien worden in de functionele scheiding met diverse commissies. De benaming '**collectief**' wordt wel meerdere keren genoemd bij 'functioneel' en 'procesmatig en functioneel', maar niet vaak bij 'procesmatig'.

Het laatste dat opvalt is de benaming van '**ontmoetingsplaats**' dat vaak genoemd wordt bij de typering 'procesmatig en functioneel', maar niet veel genoemd wordt bij de typeringen 'procesmatig' en 'functioneel'.

Inrichting vergadermodel en samenstelling vergaderingen

Bij de specifieke stellingen die per typering aan bod zijn gekomen, zal voornamelijk naar de drie typeringen met de meeste respondenten worden gekeken. Dit zijn de typeringen 'procesmatig,' 'functioneel' en 'procesmatig en functioneel'.

Wat opviel bij de 'procesmatige scheiding', was dat de respondenten verdeeld waren over de stelling of deze scheiding van fasen een positieve invloed op de vergadercultuur heeft. 53,5 procent was het daarmee eens. De respondenten die het er niet mee eens waren (46,5 procent) gaven onder andere als reden dat er herhalingen plaatsvinden en dat er te uitvoering dingen worden besproken, waardoor vergaderingen lang(er) duren. Dit kan een mogelijke verklaring zijn. Bij de andere twee typeringen zien de respondenten (70-80%) een positieve invloed van de inrichting van het vergadermodel op de vergadercultuur.

Over de samenstelling en aanwezigheid van de raad valt het op dat bij de typering 'procesmatige scheiding' (waar iedereen van de raad aanwezig is) een lager percentage respondenten (55%) dit een positieve invloed vindt hebben op de vergadercultuur, dan de twee andere typeringen (64 en 60%), waar niet iedereen van de raad aanwezig is. Weliswaar vindt een grotere groep respondenten (75%) dat de samenstelling en aanwezigheid van de raad bij een procesmatige scheiding een positievere invloed heeft op de besluitvorming, waar bij de andere twee typeringen een lager percentage te zien is (63 en 55%). Dit valt te verklaren doordat weliswaar de sfeer en efficiëntie van vergaderen bij kleinere groepen (commissies) beter is, de besluitvorming effectiever verloopt wanneer iedereen aanwezig is en daarmee op de hoogte is van wat wordt besproken.

Invloed vergadermodel op vergadercultuuraspecten

Van elke typering is een tabel gepresenteerd die de mate van negatieve/positieve invloed laat zien die het vergadermodel op een bepaald vergadercultuuraspect heeft. Bij elk cultuuraspect wordt (kort) stilgestaan en gekeken of er verschillen of vooral overeenkomsten te zien zijn tussen de typeringen.

Interactie tussen raadsleden onderling

De typering 'werk/vergadervorm' is met een 7 gemiddeld hoger dan de overige typeringen (5,8-6,6). Een verklaring hiervoor kan zijn dat met een speciale werk/vergadervorm op meer informele manieren interactie mogelijk is tussen raadsleden.

Interactie tussen raad en college

Bij dit vergadercultuuraspect is weinig verschil te zien in de gemiddeldes die de invloed van het vergadermodel laten zien (6,1-6,6).

Het debat onderling aangaan als raad

Ondanks dat het debat op verschillende manieren en op verschillende momenten gevoerd wordt bij de verschillende typeringen, zijn er geen grote verschillen te zien in hoeverre het vergadermodel een positieve/negatieve invloed daarop heeft. De gemiddeldes liggen tussen de 5,9 en 6,4.

Participatie burgers/interactie raad met burgers

Bij dit aspect zijn grote verschillen te zien tussen de gemiddeldes van de verschillende typeringen. De gemiddeldes liggen lager bij de typeringen 'functioneel' en 'functioneel en werkvorm' (5,5 en 5,4). De gemiddeldes van de overige typeringen liggen tussen de 5,9 en 6,1. Bij deze drie overige typeringen is telkens een procesmatige scheiding aanwezig. De typering die een meer positievere invloed heeft, is de typering 'werk/vergadervorm' met een 7,1. Dit kan verklaard worden doordat de speciale werkvorm juist is ingericht om burgers te betrekken bij het besluitvormingsproces. Hierbij dient wel als kanttekening geplaatst te worden dat de respondenten ook aangeven dat het lastig blijft om burgers te betrekken.

Duidelijkheid doel vergadering/bijeenkomst

Dit is het vergadercultuuraspect dat over het algemeen het meest positief scoorde qua gemiddeldes van alle zes de typeringen. De gemiddeldes liggen tussen de 6,6 en 7,3.

Aan bod komen van alle fasen

Bij dit aspect is te zien dat de twee typeringen 'procesmatig' en 'procesmatig en functioneel' hoger scoren (6,8 en 7,2) dan de typering 'functioneel' (6,4). Dit valt te verklaren vanwege de procesmatige scheiding die beide typeringen hebben, die de fasen duidelijk van elkaar scheidt, vaak ook door middel van aparte vergaderingen.

Voorzitterschap

Er zijn geen grote verschillen te zien tussen de mate van invloed die de typeringen op dit cultuuraspect hebben. De gemiddeldes liggen tussen de 6,2 en 6,9.

Hoeveelheid technische vragen

Eén typering heeft een gemiddelde die hoger is dan de gemiddeldes van de andere typeringen. Dit is de typering 'werkvorm' met een gemiddelde van 6,8. Dit is hoger dan de andere typeringen waarvan de gemiddeldes tussen de 6,1 en 6,5 liggen. Het is lastig om een duidelijke verklaring te geven voor het feit dat de typering 'werkvorm' een hoger gemiddelde heeft en dus een positievere invloed heeft op de vergadercultuur. Dit heeft ook te maken met dat het vergadermodel wel kan sturen om technische vragen wel of geen plek te geven, maar dat de praktijk vaak anders blijkt te werken.

Bespreken van voorstellen op hoofdlijnen

Als er wordt gekeken naar de drie typeringen met de meeste respondenten (procesmatig, functioneel en de combinatie van beide), dan zijn er geen grote verschillen in de mate van invloed te zien. De gemiddeldes van die drie liggen tussen de 5,9 en 6,1.

Plaatsvinden van herhalingen

Dit is het cultuuraspect dat gemiddeld het laagste scoort van alle cultuuraspecten. Vooral bij de typeringen 'functionele scheiding' en 'functioneel en werkvorm' (beide 5,2) is dit te zien. In de besluitvormende vergadering willen commissies nog weleens herhaald worden. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er geen

scheiding in proces aangebracht is. Echter wordt bij de andere typeringen ook aangegeven dat er (te) veel herhaling plaatsvindt.

Duur van een vergadering/bijeenkomst.

Ook dit cultuuraspect ligt qua gemiddeldes lager dan de andere cultuuraspecten. Opvallend is dat de typering 'procesmatige scheiding' het laagste scoort (5,3) vergeleken met de andere typeringen. Echter is het lastig om hier een duidelijke verklaring voor te geven. Er wordt door veel respondenten aangegeven dat het vergadermodel qua structuur weinig invloed op de duur van een vergadering heeft. De raad en/of commissie is verantwoordelijk voor de eigen tijdsduur. Dit kan hoogstens beperkt worden met spreektijd en/of een vaste eindtijd.

Ook werd in de enquête gevraagd aan alle groepen respondenten in hoeverre het vergadermodel invloed heeft op de verhoudingen tussen raadsleden onderling en tussen raad en college. De grootste groep respondenten van alle typeringen gezamenlijk ziet *een beetje* invloed van het vergadermodel op de verhoudingen. Van alle typeringen vond de grootste groep dat de raad over het algemeen **reactief** is en daarvan vond op één typering na de grootste groep respondenten dat het vergadermodel hier geen invloed op heeft.

Aanpassing vergadermodel

Proces totstandkoming vergadermodel

Aan het einde van de enquête is aan de respondenten gevraagd of hun vergadermodel onlangs is aangepast. Indien dat het geval was, is als vervolgvraag gesteld hoe het vergadermodel tot stand is gekomen en hoe dat proces eruit heeft gezien. Veel gaven aan dat middels een ingestelde werkgroep of commissie nagedacht is over een nieuw of aangepast vergadermodel en dit vervolgens gepresenteerd is aan de raad. De griffier neemt zelf vaak ook het initiatief bij het veranderen van een vergadermodel door zelf ook met voorstellen te komen die naar de raad gaan.

Raadsbreed wordt ook nagedacht en gesproken over een nieuw vergadermodel werd door een paar respondenten aangegeven. Ook gaven een aantal respondenten aan dat zij naar andere gemeenten zijn geweest om te kijken naar een bepaald vergadermodel.

Ervaren veranderingsproces door raadsleden

Wanneer er een nieuw vergadermodel in werking treedt, is dit voor de gebruikers van het vergadermodel in het begin eerst wennen. In de enquête is aan hen gevraagd hoe zij het veranderingsproces hebben ervaren. Veel gaven aan dat ze het proces positief hebben ervaren. Aangegeven werd dat samen als raad kijken, naar hoe het vergadermodel verbeterd kan worden, en openstaan voor verbetering als prettig werd ervaren.

Daarnaast gaven een aantal aan neutraal hierin te staan en het eerst de tijd gunnen om het vergadermodel goed te laten werken.

Ook waren er een aantal die het proces als matig hebben ervaren. Toelichtingen die werden gegeven gingen over dat het vergadermodel niet loopt zoals verwacht werd of dat raadsleden te weinig betrokken werden bij de totstandkoming van het model zelf.

Hoofdstuk 5 Conclusies, discussie en aanbevelingen

Met dit onderzoek is geprobeerd een antwoord te geven op de hoofdvraag: 'Welke invloed heeft het gekozen vergadermodel op de vergadercultuur van gemeenteraden?' Het was vooraf lastig om concrete verwachtingen te hebben over wat er uit dit onderzoek zou gaan komen. Er is niet veel bestaande literatuur over vergadermodellen en de vergadercultuur van gemeenteraden en er is nog geen eerder onderzoek naar de invloed van het model op cultuur gedaan. Daarmee was dit onderzoek grotendeels verkennend van aard.

5.1 Conclusies

Soorten vergadermodellen en typeringen

Uit de enquête, een inventarisatie van vergadermodellen door griffiers, is gebleken dat er heel veel verschillende soorten vergadermodellen gehanteerd worden door gemeenteraden. De twee modellen die het meest gehanteerd worden zijn het BOB- en raadscommissiemodel. Binnen en tussen die twee modellen zijn naast overeenkomsten, ook verschillen te zien. Dit laat zien dat het BOB- en (raads)commissiemodel in de praktijk samen kunnen gaan.

Om de verschillen tussen de soorten vergadermodellen goed te kunnen duiden en tot een overzichtelijk geheel te komen van de modellen zijn op basis van de verschillende vergadermodellen typeringen aangebracht. Dit zijn de procesmatige scheiding, functionele scheiding en een (speciale) werk- of vergadervorm. Met deze drie scheidingen (typeringen) konden in de praktijk zes verschillende vergadermodellen gemaakt worden.

Met de tweede enquête, bestemd voor gebruikers van vergadermodellen, zagen de meeste respondenten hun eigen vergadermodel terug in de typeringen 'procesmatige scheiding', 'functionele scheiding' en 'procesmatige- en functionele scheiding'. Wat opviel aan de keuze voor de typeringen is dat er binnen een gemeente heel verschillend gedacht en gekeken werd, door respondenten van dezelfde gemeente, naar de structuur van hun eigen vergadermodel. Met andere woorden: raadsleden, eventuele burgerleden en wethouders van dezelfde gemeente kijken anders naar hoe het vergadermodel qua structuur is ingericht. Geconcludeerd kan worden dat er binnen een gemeente, gebruikers het vergadermodel verschillend interpreteren en wellicht daardoor ook anders gebruiken. Dit kan van invloed zijn op de effectiviteit van besluitvorming, alsook de vergadercultuur, wanneer dit zich lang in de praktijk blijft voordoen.

Vergadercultuur

Bij het woord 'vergadercultuur' werd door de respondenten gedacht aan hoe met elkaar als raad omgegaan wordt en de sfeer die daaruit ontstaat. Daarnaast omvat de vergadercultuur volgens respondenten de manier hoe er vergaderd wordt, de ongeschreven regels die er zijn.

De eigen vergadercultuur werd verschillend omschreven door respondenten van dezelfde typering. Bij de typeringen waren er een aantal omschrijvingen die vaker genoemd zijn. Tussen de verschillende typeringen zijn verschillen te zien in de omschrijvingen die vaak genoemd zijn door de respondenten. Dit laat zien dat er zowel verschillend gedacht wordt over de vergadercultuur binnen dezelfde typering als tussen de verschillende typeringen.

Invloed model op cultuuraspecten

De gemiddeldes uit de antwoorden van de respondenten op de stellingen, die de mate van positieve/negatieve invloed laten zien, lagen tussen de 5,2 en 7,3, waarvan de meeste gemiddeldes tussen de 6 en 7. Dit geeft aan dat de mate van invloed in het midden ligt met bij veel cultuuraspecten de neiging naar de positieve kant.

Over het algemeen lagen de gemiddeldes van de verschillende typeringen niet ver uit elkaar. Er waren een aantal kleine verschillen te zien. Deze kleine verschillen maken het lastig om het verschil te kunnen verklaren. Er was één cultuuraspect dat er bij één typering veel hoger uitsprong vergeleken met de andere typeringen. Dat was het aspect '*participatie burgers/interactie raad met burgers*', dat flink hoger scoorde bij de typering 'werkvorm'. Een verklaring dat hiervoor kan worden gegeven is dat een speciale werk- of vergadervorm vaak wordt ingericht om burgers meer te betrekken bij het besluitvormingsproces en zo de burgerparticipatie te stimuleren.

Het laatste opvallende resultaat van dit onderzoek is dat de grootste groep respondenten van elke typering vindt dat de raad reactief is. Op één typering na vindt de grootste groep respondenten dat het vergadermodel hier *geen* invloed op heeft. Dit betekent dat de raad weinig het initiatief neemt en het college degene is die met de voorstellen komt en de leidende rol heeft. Het laat ook zien dat (aanpassen van) het model geen zichtbare rol speelt.

Slot

Terugkomend op de beantwoording van de hoofdvraag. Met dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er tussen de verschillende typeringen kleine verschillen te zien zijn qua mate van positieve/negatieve invloed, maar dat kleine verschillen het lastig maken de verschillen te kunnen verklaren. Het aantonen van de mate van invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur wordt bemoeilijkt door het feit dat gebruikers van het vergadermodel verschillend kijken naar de structuur van het eigen vergadermodel.

5.2 Discussie

In dit hoofdstuk worden eventuele beperkingen en implicaties van dit onderzoek vermeld en toegelicht.

Keuze typering door respondenten

In het meest ideale scenario zouden de respondenten van een bepaalde gemeente (bijna) allemaal dezelfde typering zien, waardoor er een beter beeld ontstaat over de mate van invloed van een bepaald vergadermodel op de vergadercultuur, en de verschillende typeringen ook beter met elkaar vergeleken kunnen worden. In die zin zijn de resultaten van dit onderzoek niet 100% betrouwbaar. Aan de andere kant zien de respondenten die een afwijkende keuze hebben gemaakt voor een bepaalde typering wel die scheiding(en) terug in hun eigen vergadermodel en hebben zij op basis van hun eigen visie de enquête ingevuld.

Daarnaast werd duidelijk dat er drie typeringen uitsprongen waar de meeste respondenten hun vergadermodel bij vonden passen. De overige drie typeringen hadden veel minder respondenten, waarvan automatisch ook een kleiner deel de enquête volledig heeft ingevuld. Daarmee zijn de resultaten van die drie typeringen met de minste respondenten minder betrouwbaar, omdat een kleine groep minder goed vergeleken kan worden met een groep die een x aantal keer groter is.

Vergadercultuur

Per typering zijn verschillende omschrijvingen van de eigen vergadercultuur door gebruikers van vergadermodellen gegeven. In de enquête is een aantal voorbeelden van mogelijke omschrijvingen van de vergadercultuur gegeven om de respondenten te laten zien in welke richting zij kunnen denken. Er zijn twee groepen te onderscheiden, waarbij de ene groep een benaming heeft gekozen die als voorbeeld diende bij de vraag. De andere groep heeft zelf een omschrijving bedacht. De omschrijvingen die dienden als voorbeeld kwamen relatief vaker terug in de antwoorden die door respondenten zijn gegeven. Omdat er tussen typering en verschillen te zien zijn in omschrijvingen die vaker zijn gegeven, valt er iets te zeggen over waarom die omschrijvingen vaker gegeven zijn. Omdat de overige beschrijvingen van de vergadercultuur ver uiteenliepen, was het daar lastig iets over te kunnen zeggen.

Het is daarom achteraf goed geweest om voorbeelden van mogelijke omschrijvingen te geven, waar de respondenten ook gebruik van hebben gemaakt. In eventueel vervolgonderzoek zouden de respondenten in plaats van een open vraag, een selectievraag kunnen krijgen, waarmee de antwoorden op die vraag tussen typering en beter met elkaar vergeleken kunnen worden.

Invloed model op cultuuraspecten

Er waren geen grote verschillen te zien tussen de typering. Er waren een paar kleine verschillen te zien, maar vanwege dat kleine verschil was het lastig om dat verschil goed te kunnen verklaren. Ook boden de gegeven toelichtingen te weinig houvast om hier een concrete verklaring voor te geven.

Als antwoord op de stellingen konden de respondenten niet de optie 'geen invloed' invullen. Er waren respondenten die vonden dat het vergadermodel op een bepaald cultuuraspect weinig tot geen invloed had en daarom het cijfer 5 gaven, wat op een schaal in het midden ligt en ook iets zegt over de invloed van het model. Voorbeelden van cultuuraspecten waar respondenten van zeiden dat het vergadermodel daar niet veel invloed op heeft, waren de aspecten 'de tijdsduur van vergaderingen' en 'de hoeveelheid technische vragen'. Hier heeft het vergadermodel minder invloed op. Binnen het model kunnen structuurwijzigingen plaatsvinden, maar een model veranderen helpt vaak niet om lange vergaderingen tegen te gaan of het aantal technische vragen te verminderen. Aangegeven wordt door respondenten is dat de gebruikers van het model hier vaak verantwoordelijk voor zijn in plaats van het model.

Selectie gemeenten onderzoek

Tot slot is het bij de discussie goed om te vermelden dat er vooraf geen bewuste keuzes zijn gemaakt om bepaalde gemeenten wel of niet te betrekken bij dit onderzoek. De eerste enquête, de inventarisatie van vergadermodellen, is gestuurd naar de griffiers van alle gemeenten en provincies in Nederland. De selectie van gemeenten voor de tweede enquête is gebaseerd op de gemeenten waarvan de griffier in de eerste enquête aangegeven heeft bereid te zijn om eventuele toelichtende vragen te willen beantwoorden. Voor beide enquêtes is één keer een reminder gestuurd. De representativiteit van dit onderzoek is afhankelijk van de wilsbereidheid van de griffiers en gebruikers van de vergadermodellen om de enquête in te vullen.

Het was in het begin lastig om vooraf de uitkomst van dit onderzoek te voorspellen. Dit had te maken met het feit dat er weinig tot geen eerder onderzoek gedaan is naar specifiek de invloed van het vergadermodel op de vergadercultuur. Maar ook alleen over de vergadercultuur van gemeenteraden was weinig onderzoek gedaan. Weliswaar zijn de uitkomsten niet zo concreet als waar de onderzoeker vooraf op had gehoopt, maar het geeft wel een mooi beginbeeld van hoe het vergadermodel zich weerhoudt tot de vergadercultuur.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek en de conclusies, wordt een vijftal aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen gaan over de structuur van het vergadermodel, de vergadercultuur en de rol en positie van de raad. Tot slot wordt nog een aanbeveling voor vervolgonderzoek gedaan.

Structuur vergadermodel

De raad wordt aanbevolen om gezamenlijk als raad samen met het college en eventuele burgerleden in gesprek te gaan over de structuur van het eigen vergadermodel. Uit dit onderzoek is gebleken dat respondenten van dezelfde gemeente verschillend kijken naar de structuur van het vergadermodel. Het is van belang om gezamenlijk als raad te weten hoe het vergadermodel in elkaar steekt en wat er allemaal mogelijk is binnen een model. Dit komt ten goede van de effectiviteit van besluitvorming en kan mogelijk ook een positieve invloed hebben op de vergadercultuur. Wanneer alle ogen dezelfde kant opkijken en iedereen duidelijk weet hoe het model werkt, wordt het vergadermodel beter benut met als gevolg effectievere besluitvorming. Het vergaderen zelf verloopt prettiger, wat een positief gevolg kan hebben voor de vergadercultuur. Een mooi moment om hier aandacht aan te besteden is aan de start van een nieuwe bestuursperiode, als onderdeel van een start of inwerkprogramma van de raad.

Aanbevolen wordt om als de raad de scheidingen, en daarmee typeringen die met dit onderzoek zijn aangebracht, erbij te pakken en deze te bespreken. Dit kan gedaan worden wanneer er gekeken wordt als raad naar de structuur van het vergadermodel, maar ook bij de aanpassing van het huidige vergadermodel, of bij de zoektocht naar een nieuw model. Wat acht de raad belangrijk om als scheiding(en) of typering terug te zien in de structuur van het model en hoe wordt dit vervolgens vormgegeven?

Vergadercultuur

Met de derde aanbeveling wordt aanbevolen om als raad in gesprek met elkaar te gaan over de eigen (gewenste) vergadercultuur. Waar wordt aan gedacht door raadsleden bij een vergadercultuur en hoe omschrijven ze de eigen vergadercultuur? Met dit onderzoek bleek dat respondenten verschillende omschrijvingen gaven van de eigen vergadercultuur. Dit was ook te zien binnen een bepaalde typering. Door het bespreekbaar maken van de verschillende gedachtes die gebruikers van een vergadermodel hebben over de eigen vergadercultuur, kan dit inzichten opleveren ten gunste van het verbeteren van de vergadercultuur, maar ook voor het effectiever laten werken van het vergadermodel.

Het is goed om als raad te kijken wat achterliggende redenen zijn om bijvoorbeeld het huidige vergadermodel te willen aan te passen. Liggen de problemen/oorzaken aan het model of komen er culturele aspecten aan te pas? Daarnaast moet worden afgevraagd of de aanpassing van het model wel het juiste middel is. Is er bijvoorbeeld een relatie te zien tussen het model en dat cultuuraspect? Dit onderzoek laat namelijk ook zien dat er aspecten zijn waar het vergadermodel geen of nauwelijks werking op heeft.

Rol en positie raad

De één na laatste aanbeveling die meegegeven wordt aan gemeenteraden is om als hoogste orgaan van de gemeente de positie van de raad sterker naar voren te laten komen. Uit de resultaten van dit onderzoek kwam naar voren dat van alle typeringen de grootste groep respondenten vond dat de raad reactief is en het vergadermodel hier geen invloed op heeft. Dat betekent dus dat de raad hier zelf verantwoordelijk voor is en het ook in de handen van de raad ligt om met dit feit wel of niet iets te doen.

Vervolgonderzoek

Tot slot wordt er nog een aanbeveling gedaan tot verder onderzoek naar de onderwerpen vergadermodel en vergadercultuur van gemeenteraden en de wisselwerking tussen beide. Met dit onderzoek is een eerste stap gezet om de invloed van het vergadermodel op de cultuur van een raad aan te tonen, maar wanneer bovenstaande aanbevelingen in de praktijk worden toegepast, zal toekomstig onderzoek mogelijk sterkere inzichten opleveren. Daarnaast is er met dit onderzoek alleen gekeken naar de invloed van het model op de cultuur, maar andersom heeft het cultuur ook invloed op het vergadermodel. De mate van invloed van de cultuur op het model zou in de toekomst ook onderzocht kunnen worden.

Literatuurlijst

Bijl, J. (2012). De staat van het debat. SDU.

Bijl, J en Rijken, K. (2014). De Mystery Burger.

Boogers, M. Nieuwe vergadervormen van gemeenteraden: meer doelmatigheid, meer democratie en meer debat.

Daadkracht. (2020). Nationaal raadsledenonderzoek 2019.

De Koster, Y. (2020, maart) Steeds meer raden aan het bobben. Binnenlands Bestuur. Geraadpleegd op <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/steeds-meer-raden-aan-het-bobben.12679600.lynkx>

Fennema, R. (2020, januari). Evaluatierapport werkwijze en vergaderstructuur gemeenteraad Noardeast-Fryslân. Gemeenteried Noardeast-Fryslân.

Garritsen, C. (2012). Tevreden vergaderen. Geraadpleegd op http://essay.utwente.nl/61718/1/MSc_C_Garritsen.pdf

Gemeenteraad Tiel. (2009). Notitie vergadermodellen. Geraadpleegd op <https://docplayer.nl/18066401-Notitie-vergadermodellen.html>

House of Control. (2021). Doelmatigheid en Effectiviteit. Geraadpleegd op <http://www.house-of-control.nl/wat-is-doelmatigheid-effectiviteit-efficiency.html>

Periklesinstituut. (2021). Vergaderen en politieke besluiten nemen doe je samen. Het verbeteren ervan ook. Geraadpleegd op <https://www.periklesinstituut.nl/onze-diensten/volksvertegenwoordiging/>

Periklesinstituut. (2021). Wat doet het Periklesinstituut? Geraadpleegd op <https://www.periklesinstituut.nl/over-ons/wat-doet-het-periklesinstituut/>

Vangoud Advocaten. (2021). Algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Geraadpleegd op <http://advocatenvastgoed.nl/specialismen/algemeen-bestuursprocesrecht/algemene-beginselen-van-behoorlijk-bestuur>

Van Vree en Schut. (2018). Debat- en vergaderwijzer voor gemeenteraden en raadsleden. Vergaderkundig Bureau van Vree.

Verbeet, G en Rinnooy Kan, A. (2014). Voorzitter! Nijgh & Van Ditmar.

Verhoeven, N. (2014). Wat is onderzoek? Boom.

Vernieuwingsimpuls dualisme en lokale democratie. (2006). Culturen rond besturen. Sdu Uitgevers.

VNG. (2009). Op het tweede gezicht. Actieprogramma Lokaal Bestuur.

VNG. (2021). Raadgever Rollen en instrumenten van het raadslid. Geraadpleegd op <https://vng.nl/artikelen/raadgever-rollen-en-instrumenten-van-het-raadslid>

Figuren- en tabellenlijst

Figuren

Figuur 1: Groepen gemeenten qua aantal zetels

Figuur 2: Hoelang werkt de raad al met dit vergadermodel?

Figuur 3: Tevredenheid griffiers over huidige vergadermodel

Figuur 4: Tevredenheid griffiers over het gebruik van het vergadermodel door de raad

Figuur 5: Typeringen onderscheid vergadermodellen

Tabellen

Tabel 1: Overzicht van vergadermodellen en het aantal (Bron: Daadkracht, 2019).

Tabel 2: Bouwstenen (Bron: VNG, 2009).

Tabel 3: Soorten vergadermodellen met typeringen

Tabel 4: Aantal gemeenten per typering

Tabel 5: Overzicht typeringen en omschrijvingen vergadercultuur

Tabel 6: Procesmatige scheiding

Tabel 7: Functionele scheiding

Tabel 8: Procesmatige- en functionele scheiding

Tabel 9: Werk- of vergadervorm

Tabel 10: Procesmatige scheiding en werk- of vergadervorm

Tabel 11: Functionele scheiding en werk- of vergadervorm

Tabel 12: Aantallen keuze voor typeringen

Tabel 13: Aantal gemeenten per typering

Tabel 14: Omschrijvingen vergadercultuur per typering

Bijlagen

Bijlage 1: Enquête inventarisatie vergadermodellen door griffiers

V1: Welk vergadermodel hanteert uw gemeenteraad? Benoem het model, en geef een korte omschrijving.

V2: Hoelang werkt de raad al met dit vergadermodel?

V3: Wat is de aanleiding geweest om van het oude vergadermodel af te stappen?

V4: Hoe is het huidige vergadermodel destijds tot stand gekomen?

V5: Hoe zou u de werkwijze / het vergadermodel in één of een paar woorden omschrijven?

V6: Waarom is dit vergadermodel destijds gekozen?

V7: In hoeverre bent u tevreden met het huidige vergadermodel? (Geef dit aan op een schaal van 1 tot 10, waarbij 1 staat voor zeer ontevreden en 10 voor zeer tevreden)

V8: Wat is volgens u een voordeel van deze werkwijze? (U mag er meerdere noemen)

V9: Wat is volgens u een nadeel van deze werkwijze? (U mag er meerdere noemen)

V10: In hoeverre bent u tevreden over het gebruik van het vergadermodel door raadsleden? (Geef dit aan op een schaal van 1 tot 10, waarbij 1 staat voor zeer ontevreden en 10 voor zeer tevreden)

V11: Wat gaat er goed als het gaat om het effectief vergaderen en besluiten nemen, waar het vergadermodel een bijdrage aan levert?

V12: Wat kan er beter als het gaat om het niet volledig benutten door de raad als het aankomt op de werkwijze van het vergadermodel?

V13: Is de werkwijze van het vergadermodel al een keer geëvalueerd?

V14: Is uw gemeenteraad van plan om in de toekomst met een ander/nieuw vergadermodel te werken?

V15: Welke redenen/punten hebben daar aan bijgedragen?

V16: Welke aanpassing(en) verwacht u?

V17: Hoeveel raadszetels heeft uw gemeenteraad?

V18: Hoelang bent u al griffier in deze gemeente?

V19: Heeft u hiervoor ook nog een griffiersfunctie vervuld?

V20: Mogen we u eventueel benaderen voor toelichtende vragen?

V21: Wat is uw naam?

V22: Van welke gemeenteraad, of provincie, bent u de griffier?

V23: Wilt u op de hoogte worden gehouden van het onderzoek?

V24: Wat is uw e-mailadres?(wij zullen uw gegevens alléén gebruiken ten behoeve van dit onderzoek)

Bijlage 2: Enquête invloed vergadermodel op vergadercultuur

V1: Wat is uw rol in het vergaderproces?

V2: Bij welke gemeente bent u raadslid en/of voorzitter, burgerlid of collegelid?

V3: Bent u ook voorzitter van één van de vergaderingen/bijeenkomsten?

V4: Van welke scheiding(en)/vorm maakt uw gemeente gebruik als u kijkt naar uw eigen vergadermodel?

Procesmatige scheiding

- Als u naar uw keuze voor de betreffende typering kijkt, kunt u uw vergadermodel daarin plaatsen?
- In hoeverre vindt u het vergadermodel prettig werken? (1= zeer onprettig en 10= zeer prettig)
- In hoeverre heeft het vergadermodel een positief effect op de besluitvorming? (1= zeer negatief en 10= zeer positief)
- In hoeverre begrijpt de raad, naar uw mening, het vergadermodel? (1= niet goed en 10= zeer goed)
- Waar denkt u aan als het gaat over een vergadercultuur? (Dit kunt u aangeven met een paar woorden)
- Hoe zou u de vergadercultuur in uw gemeenteraad in één woord omschrijven? (Voorbeelden van mogelijke omschrijvingen: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde, kameraadschap)
- Hoe zou u de raad (met eventuele burgerleden) als groep in één woord omschrijven?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de cohesie van de raad. (1= negatieve invloed en 10= positieve invloed)
- De inrichting van het vergadermodel (de fasen apart gescheiden met verschillende vergaderingen) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (de fasen apart gescheiden met verschillende vergaderingen) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Het gegeven dat de raad gezamenlijk aanwezig is bij vergaderingen heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat de raad gezamenlijk aanwezig is bij vergaderingen heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Het gegeven dat er (ook) een algemene commissie (met eventuele burgerleden) is, heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat er (ook) een algemene commissie (met eventuele burgerleden) is, heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.

- Zijn de collegeleden bij alle fasen aanwezig?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen de raadsleden onderling.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen raad en college.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het met elkaar als raad in debat gaan.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het van tevoren duidelijk zijn van het doel van een bepaalde vergadering/bijeenkomst.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het aan bod laten komen van alle fasen van besluitvorming.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het voorzitterschap.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de hoeveelheid technische vragen die tijdens een vergadering aan bod komen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het plaatsvinden van herhalingen tijdens vergaderingen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de duur van een vergadering/bijeenkomst.
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen onderling in de raad?
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen tussen raad en college?
- Zou u de raad als proactief of reactief bestempelen en heeft het vergadermodel hier invloed op?
- Is uw vergadermodel onlangs aangepast?
- Wilt u de stappen kort omschrijven omtrent de totstandkoming van het vergadermodel? Op welke manier is de raad hierbij betrokken geweest?
- Hoe heeft u het veranderingsproces ervaren?

Functionele scheiding

- Als u naar uw keuze voor de betreffende typering kijkt, kunt u uw vergadermodel daarin plaatsen?
- In hoeverre vindt u het vergadermodel prettig werken? (1= zeer onprettig en 10= zeer prettig)

- In hoeverre heeft het vergadermodel een positief effect op de besluitvorming? (1= zeer negatief en 10= zeer positief)
- In hoeverre begrijpt de raad, naar uw mening, het vergadermodel? (1= niet goed en 10= zeer goed)
- Waar denkt u aan als het gaat over een vergadercultuur? (Dit kunt u aangeven met een paar woorden)
- Hoe zou u de vergadercultuur in uw gemeenteraad in één woord omschrijven? (Voorbeelden van mogelijke omschrijvingen: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde, kameraadschap)
- Hoe zou u de raad (met eventuele burgerleden) als groep in één woord omschrijven?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de cohesie van de raad. (1= negatieve invloed en 10= positieve invloed)
- De inrichting van het vergadermodel (verschillende commissies) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (verschillende commissies) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Het gegeven dat niet iedereen van de raad bij de commissies aanwezig is heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat niet iedereen van de raad bij de commissies aanwezig is heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Hoe zijn de commissies ontstaan?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen de raadsleden onderling.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen raad en college.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het met elkaar als raad in debat gaan.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het van tevoren duidelijk zijn van het doel van een bepaalde vergadering/bijeenkomst.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het aan bod laten komen van alle fasen van besluitvorming.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het voorzitterschap.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de hoeveelheid technische vragen die tijdens een vergadering aan bod komen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het plaatsvinden van herhalingen tijdens vergaderingen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de duur van een vergadering/bijeenkomst.

- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen onderling in de raad?
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen tussen raad en college?
- Zou u de raad als proactief of reactief bestempelen en heeft het vergadermodel hier invloed op?
- Is uw vergadermodel onlangs aangepast?
- Wilt u de stappen kort omschrijven omtrent de totstandkoming van het vergadermodel? Op welke manier is de raad hierbij betrokken geweest?
- Hoe heeft u het veranderingsproces ervaren?

Speciale werk- of vergadervorm

- Als u naar uw keuze voor de betreffende typering kijkt, kunt u uw vergadermodel daarin plaatsen?
- In hoeverre vindt u het vergadermodel prettig werken? (1= zeer onprettig en 10= zeer prettig)
- In hoeverre heeft het vergadermodel een positief effect op de besluitvorming? (1= zeer negatief en 10= zeer positief)
- In hoeverre begrijpt de raad, naar uw mening, het vergadermodel? (1= niet goed en 10= zeer goed)
- Waar denkt u aan als het gaat over een vergadercultuur? (Dit kunt u aangeven met een paar woorden)
- Hoe zou u de vergadercultuur in uw gemeenteraad in één woord omschrijven? (Voorbeelden van mogelijke omschrijvingen: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde, kameraadschap)
- Hoe zou u de raad (met eventuele burgerleden) als groep in één woord omschrijven?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de cohesie van de raad. (1= negatieve invloed en 10= positieve invloed)
- De inrichting van het vergadermodel (een speciale werk/vergadervorm) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces
- De inrichting van het vergadermodel (een speciale werk/vergadervorm) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Het gegeven dat de raad niet gezamenlijk aanwezig is bij verschillende sessies en/of ronde tafels heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat de raad niet gezamenlijk aanwezig is bij verschillende sessies en/of ronde tafels heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Wat is de rol van het college bij de speciale werk/vergadervorm?

- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen de raadsleden onderling.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen raad en college.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het met elkaar als raad in debat gaan.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het van tevoren duidelijk zijn van het doel van een bepaalde vergadering/bijeenkomst.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het aan bod laten komen van alle fasen van besluitvorming.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het voorzitterschap.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de hoeveelheid technische vragen die tijdens een vergadering aan bod komen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het plaatsvinden van herhalingen tijdens vergaderingen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de duur van een vergadering/bijeenkomst.
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen onderling in de raad?
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen tussen raad en college?
- Zou u de raad als proactief of reactief bestempelen en heeft het vergadermodel hier invloed op?
- Is uw vergadermodel onlangs aangepast?
- Wilt u de stappen kort omschrijven omtrent de totstandkoming van het vergadermodel? Op welke manier is de raad hierbij betrokken geweest?
- Hoe heeft u het veranderingsproces ervaren?

Procesmatige- en functionele scheiding

- Als u naar uw keuze voor de betreffende typering kijkt, kunt u uw vergadermodel daarin plaatsen?
- In hoeverre vindt u het vergadermodel prettig werken? (1= zeer onprettig en 10= zeer prettig)
- In hoeverre heeft het vergadermodel een positief effect op de besluitvorming? (1= zeer negatief en 10= zeer positief)
- In hoeverre begrijpt de raad, naar uw mening, het vergadermodel? (1= niet goed en 10= zeer goed)

- Waar denkt u aan als het gaat over een vergadercultuur? (Dit kunt u aangeven met een paar woorden)
- Hoe zou u de vergadercultuur in uw gemeenteraad in één woord omschrijven? (Voorbeelden van mogelijke omschrijvingen: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde, kameraadschap)
- Hoe zou u de raad (met eventuele burgerleden) als groep in één woord omschrijven?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de cohesie van de raad. (1= negatieve invloed en 10= positieve invloed)
- De inrichting van het vergadermodel (de fasen apart gescheiden met verschillende vergaderingen) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (de fasen apart gescheiden met verschillende vergaderingen) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- De inrichting van het vergadermodel (verschillende commissies) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (verschillende commissies) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Het gegeven dat niet iedereen van de raad bij de commissies aanwezig is heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat niet iedereen van de raad bij de commissies aanwezig is heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Hoe zijn de commissies ontstaan?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen de raadsleden onderling.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen raad en college.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het met elkaar als raad in debat gaan.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het van tevoren duidelijk zijn van het doel van een bepaalde vergadering/bijeenkomst.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het aan bod laten komen van alle fasen van besluitvorming.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het voorzitterschap.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de hoeveelheid technische vragen die tijdens een vergadering aan bod komen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen.

- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het plaatsvinden van herhalingen tijdens vergaderingen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de duur van een vergadering/bijeenkomst.
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen onderling in de raad?
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen tussen raad en college?
- Zou u de raad als proactief of reactief bestempelen en heeft het vergadermodel hier invloed op?
- Is uw vergadermodel onlangs aangepast?
- Wilt u de stappen kort omschrijven omtrent de totstandkoming van het vergadermodel? Op welke manier is de raad hierbij betrokken geweest?
- Hoe heeft u het veranderingsproces ervaren?

Procesmatige scheiding en werk- of vergadervorm

- Als u naar uw keuze voor de betreffende typering kijkt, kunt u uw vergadermodel daarin plaatsen?
- In hoeverre vindt u het vergadermodel prettig werken? (1= zeer onprettig en 10= zeer prettig)
- In hoeverre heeft het vergadermodel een positief effect op de besluitvorming? (1= zeer negatief en 10= zeer positief)
- In hoeverre begrijpt de raad, naar uw mening, het vergadermodel? (1= niet goed en 10= zeer goed)
- Waar denkt u aan als het gaat over een vergadercultuur? (Dit kunt u aangeven met een paar woorden)
- Hoe zou u de vergadercultuur in uw gemeenteraad in één woord omschrijven? (Voorbeelden van mogelijke omschrijvingen: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde, kameraadschap)
- Hoe zou u de raad (met eventuele burgerleden) als groep in één woord omschrijven?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de cohesie van de raad. (1= negatieve invloed en 10= positieve invloed)
- De inrichting van het vergadermodel (de fasen apart gescheiden met verschillende vergaderingen) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (de fasen apart gescheiden met verschillende vergaderingen) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- De inrichting van het vergadermodel (een speciale werk/vergadervorm) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (een speciale werk/vergadervorm) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.

- Het gegeven dat de raad niet gezamenlijk aanwezig is bij de verschillende sessies en/of ronde tafels heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat de raad niet gezamenlijk aanwezig is bij de verschillende sessies en/of ronde tafels heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Wat is de rol van het college bij de speciale werk/vergadervorm?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen de raadsleden onderling.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen raad en college.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het met elkaar als raad in debat gaan.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het van tevoren duidelijk zijn van het doel van een bepaalde vergadering/bijeenkomst.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het aan bod laten komen van alle fasen van besluitvorming.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het voorzitterschap.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de hoeveelheid technische vragen die tijdens een vergadering aan bod komen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het plaatsvinden van herhalingen tijdens vergaderingen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de duur van een vergadering/bijeenkomst.
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen onderling in de raad?
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen tussen raad en college?
- Zou u de raad als proactief of reactief bestempelen en heeft het vergadermodel hier invloed op?
- Is uw vergadermodel onlangs aangepast?
- Wilt u de stappen kort omschrijven omtrent de totstandkoming van het vergadermodel? Op welke manier is de raad hierbij betrokken geweest?
- Hoe heeft u het veranderingsproces ervaren?

Functionele scheiding en werk- of vergadervorm

- Als u naar uw keuze voor de betreffende typering kijkt, kunt u uw vergadermodel daarin plaatsen?
- In hoeverre vindt u het vergadermodel prettig werken? (1= zeer onprettig en 10= zeer prettig)
- In hoeverre heeft het vergadermodel een positief effect op de besluitvorming? (1= zeer negatief en 10= zeer positief)
- In hoeverre begrijpt de raad, naar uw mening, het vergadermodel? (1= niet goed en 10= zeer goed)
- Waar denkt u aan als het gaat over een vergadercultuur? (Dit kunt u aangeven met een paar woorden)

- Hoe zou u de vergadercultuur in uw gemeenteraad in één woord omschrijven? (Voorbeelden van mogelijke omschrijvingen: arena, ontmoetingsplaats, heksenketel, collectief, kudde, kameraadschap)
- Hoe zou u de raad (met eventuele burgerleden) als groep in één woord omschrijven?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de cohesie van de raad. (1= negatieve invloed en 10= positieve invloed)
- De inrichting van het vergadermodel (verschillende commissies) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (verschillende commissies) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- De inrichting van het vergadermodel (een speciale werk/vergadervorm) heeft een positieve invloed op het besluitvormingsproces.
- De inrichting van het vergadermodel (een speciale werk/vergadervorm) heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Het gegeven dat niet iedereen van de raad bij de commissies en/of andere speciale werk/vergadervorm aanwezig is heeft een positieve invloed op de besluitvorming.
- Het gegeven dat niet iedereen van de raad bij de commissies en/of andere speciale werk/vergadervorm aanwezig is heeft een positieve invloed op de vergadercultuur.
- Hoe zijn de commissies ontstaan
- Wat is de rol van het college bij de speciale vergader/werkvorm?
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen de raadsleden onderling.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de mate van interactie tussen raad en college.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het met elkaar als raad in debat gaan.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de participatie van burgers en de interactie van de raad met burgers.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het van tevoren duidelijk zijn van het doel van een bepaalde vergadering/bijeenkomst.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het aan bod laten komen van alle fasen van besluitvorming.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het voorzitterschap.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de hoeveelheid technische vragen die tijdens een vergadering aan bod komen.

- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het bespreken van voorstellen op hoofdlijnen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op het plaatsvinden van herhalingen tijdens vergaderingen.
- Het vergadermodel heeft een positieve/negatieve invloed op de duur van een vergadering/bijeenkomst.
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen onderling in de raad?
- In hoeverre heeft uw vergadermodel invloed op de verhoudingen tussen raad en college?
- Zou u de raad als proactief of reactief bestempelen en heeft het vergadermodel hier invloed op?
- Is uw vergadermodel onlangs aangepast?
- Wilt u de stappen kort omschrijven omtrent de totstandkoming van het vergadermodel? Op welke manier is de raad hierbij betrokken geweest?
- Hoe heeft u het veranderingsproces ervaren?

Bijlage 3: Overzicht gemeenten enquête 1 inventarisatie vergadermodellen door griffiers

s-Hertogenbosch	Lopik
Aa en Hunze	Losser
Alphen-Chaam	Maasdriel
Ameland	Maassluis
Amersfoort	Meierijstad
Amstelveen	Midden-Delfland
Amsterdam	Midden-Drenthe
Apeldoorn	Midden-Groningen
Arnhem	Moerdijk
Assen	Molenlanden
Baarle-Nassau	Neder-Betuwe
Barendrecht	Nederweert
Beek	Nieuwkoop
Berg en Dal	Nissewaard
Bergen op Zoom	Noardeast-Fryslân
Best	Noord-Beveland
Boekel	Noordenveld
Borger-Odoorn	Noordoostpolder
Borne	Nuenen
Boxmeer	Nunspeet
Brunssum	Oldebroek
Bunnik	Oldenzaal
Bunschoten	Oost Gelre
Capelle aan den IJssel	Oosterhout
Cranendonck	Oostzaan
Cuijk	Oss
Dalfsen	Oude IJsselstreek

Dantumadiel	Ouder-Amstel
De Fryske Marren	Oudewater
Delft	Overbetuwe
Den Helder	Overijssel
Doetinchem	Papendrecht
Dongen	Peel en Maas
Drechterland	Pijnacker-Nootdorp
Emmen	Provincie Groningen
Enkhuizen	Provincie Noord-Brabant
Ermelo	Raalte
Etten-Leur	Rhenen
Geertruidenberg	Rijssen-Holten
Gelderland	Rijswijk
Geldrop-Mierlo	Roermond
Gennep	Roosendaal
Goeree-Overflakkee	Schagen
Gooise Meren	Scherpenzeel
Gorinchem	Schiedam
Gouda	Schiermonnikoog
Grave	Schouwen-Duiveland
Groningen	Sint Anthonis
Haarlemmermeer	Sint-Michiëlgestel
Halderberge	Sliedrecht
Hardenberg	Sluis
Harderwijk	Smallingerland
Hardinxveld-Giessendam	Someren
Heerenveen	Son en Breugel
Heerlen	Steenbergen
Hellendoorn	Stein
Hengelo	Súdwest-Fryslân
Het Hogeland	Terschelling
Heumen	Texel
Heusden	Velsen
Hillegom	Vlissingen
Hilvarenbeek	Voerendaal
Hilversum	Voorschoten
Hof van Twente	Voorst
Hollands Kroon	Waadhoeke
Huizen	Wageningen
IJsselstein	Weesp
Kampen	West Maas en Waal
Kapelle	Westerkwartier
Katwijk	Westland

Kerkrade	Weststellingwerf
Krimpen aan den IJssel	Westvoorne
Krimpenerwaard	Wijchen
Laarbeek	Wijdmeren
Langedijk	Woensdrecht
Laren	Wormerland
Leidschendam-Voorburg	Zoetermeer
Lelystad	Zoeterwoude
Leusden	Zuidplas
Lingewaard	Zundert
Lisse	Zwolle
Lochem	

Bijlage 4: Overzicht gemeenten enquête 2 - invloed vergadermodel op vergadercultuur, gebruikers vergadermodel

Amsterdam	Lochem
Apeldoorn	Lopik
Assen	Losser
Baarle-Nassau	Maasdriel
Beek	Maassluis
Bergen op Zoom	Moerdijk
Best	Molenlanden
Borne	Nieuwkoop
Capelle aan den IJssel	Nissewaard
Dantumadiel	Noardeast-Fryslân
De Fryske Marren	Noordenveld
Delft	Nunspeet
Den Helder	Oldebroek
Drechterland	Oldenzaal
Enkhuizen	Oss
Ermelo	Oude-IJsselstreek
Etten-Leur	Overbetuwe
Geldrop-Mierlo	Pijnacker-Nootdorp
Gennep	Raalte
Gouda	Schagen
Haaren	Scherpenzeel
Hardenberg	Schouwen-Duiveland
Harderwijk	s-Hertogenbosch
Hardinxveld-Giessendam	Sint-Michielsgestel
Heerenveen	Sluis
Heerlen	Someren

Hellendoorn	Stein
Hengelo	Texel
Hillegom	Vlissingen
Hilvarenbeek	Voerendaal
Hollands Kroon	Voorst
Huizen	Waadhoeke
Kapelle	West Maas en Waal
Katwijk	Westerkwartier
Kerkrade	Wijchen
Krimpenerwaard	Wijdmeren
Laarbeek	Zuidplas
Leidschendam-Voorburg	Zwolle
Lingewaard	